

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 487 del 30/10 al 12/11 de 2019 2,5 €

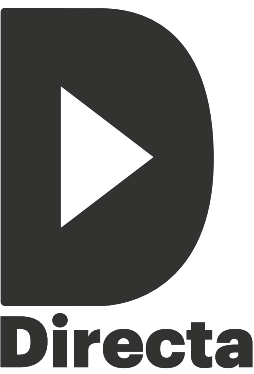
Negoci ferotge

La indústria de l'exhibició a zoos i aquaris d'éssers vius capturats a la natura continua generant beneficis milionaris, tot i l'oposició del moviment animalista

pàg. 4-11

Suplement CineBaix
Programació, anàlisi i
reportatges en relació al
proper cicle del Festival de
Cinema del Baix Llobregat

periodisme cooperatiu per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
C. Riego, 37, baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?

- A fons**
Grup d'investigació
- Miralls**
Gemma Garcia
- Cruïlla**
Laia Mas i Guille Larios
- Impressions**
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Xavier Puig
- Roda el món**
Oriol Andrés i Joan Mas
- Expressions**
Clara Macau i Núria Curcoll
- La indirecta**
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
- L'espina**
Carlos Villafranca
- Fotografia**
Víctor Serri
- Il·lustració**
Roser Pineda i Lluís Ràfols
- Correcció**
Èlia Olivan
- Edició**
Jesús Rodríguez
- Disseny gràfic i compaginació**
Pau Fabregat
- Projecte gràfic**
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
- Coordinació País Valencià**
Ester Fayos
- Audiovisuals**
Sònia Calvó i Marta Pérez
- Administració i subscripcions**
Ester Mora
- Difusió**
Estel·la Marcos
- Publicitat i distribució**
Paula Rodríguez
- Gestió web**
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Gironès, la Selva, Pla de l'Estant i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: Pau Fabregat i Víctor Serri.
Fe d'errades: La fotografia de Milena Casado a la pàgina 28 de la secció Expressions de la Directa 486 és d'Agustina Arán.

La Directa enguany ha rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del seu pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Oci i explotació animal
Els zoològics i els aquaris justifiquen la reclusió animal amb l'excusa de la funció educativa. Les organitzacions en defensa dels drets dels animals consideren que es tracta d'un negoci que vulnera normatives i que no té sentit en ple segle XXI. Un reportatge de Maties Lorente i Jordi Sans, amb infografia de Pau Fabregat.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Edgar Nebot
Marc Solanes i Sònia Calvó Carrió parlen amb un bomber del Grup d'Actuacions Forestals. Apassionat de la gestió d'ecosistemes i la pastura, sempre ha estat molt conscienciat sobre com evitar la gran quantitat d'incendis que afecten cada any el nostre territori.

IMPRESSIONS

16-18

El futur dels blocs de pisos okupats
Debat entre Lucía Delgado i Rubén Molina, entre legalització i resistència. Amb il·lustració d'Esther Aguilà.

Violència, ordre i excepció
Article de Marco Aparicio Wilhelmi, il·lustració de Lluís Ràfols.

CRUÏLLA

19-21

Famílies de sang... i de vida
En forma de comuna, cooperativa d'habitatge, casa okupada o compartida, viure en comunitat permet transformar les relacions de parentiu convencionals. Un reportatge de Laura Masó, amb il·lustració de Manuel Clavero.

RODA EL MÓN

22-26

Revolta a Puerto Rico
Un reportatge d'Anna Ferrer Anechina, Gemma Garcia Parellada i Maria Grau Perejoan.

L'economia social a l'Estat francès
Un reportatge de Marc Becat Busquet.

Esquerdes al Líban
L'anàlisi internacional d'Oriol Andrés.

EXPRESSIONS

27-31

Torna La Polla Records
Joel Anfruns fa un repàs a la història de la banda que va posar so al descontentament social d'una part de la joventut dels anys vuitanta i que ara ens delecta amb una última gira.

'La llibertat i altres exilis'
El relat d'Ivet Eroles. Amb il·lustració de Núria Curcoll.

INDIRECTA

32

Entrevista a Epifanio Álvarez
Àlex Romaguera conversa amb el pare d'un dels desapareguts a Ayotzinapa (Mèxic). La nit del 26 de setembre de 2014, 43 estudiants van desaparèixer a l'estat mexicà de Guerrero quan es dirigien a una concentració. Amb fotografia de Víctor Serri.

Més que mil paraules

MIREIA COMAS | Un manifestant és detingut i agredit per agents del Cos Nacional de Policia espanyola el 18 d'octubre a la Via Laietana de Barcelona. El balanç d'una setmana de mobilitzacions en resposta a la sentència del procés va ser de 593 persones ferides, el 95% per traumatismes i 172 de les quals van requerir el trasllat hospitalari. Quatre de les víctimes van perdre la visió en un ull per l'impacte de bales de goma i es van produir lesions cranials i testiculars per l'impacte de projectils de foam.

Comunitat Directacoop

Fes-te la festa, fes-te-la tu

Paula R. Zapata | @La_Directa

Com tantes altres coses, si tu no te la fas (la festa), no te la fa ningú. I nosaltres en volem perquè tenim moltes coses a teixir i a celebrar. En volem, perquè les festes són formes de trencar la rutina, de sortir-se de la ratlla i de buscar alegries col·lectives. En volem pel gran potencial de cohesió que tenen, perquè són una molt bona oportunitat per generar nous vincles socials i reprendre'n de vells. En un projecte com la DIRECTA, que aplega tantes persones de territoris diferents i amb rols tan variats, fan falta festes! Després de l'èxit de l'any passat, repetim la Festa de Tardor en un espai que ens estimem i que és un referent d'autogestió i de defensa de l'entorn, com diuen elles, *rurbà*: Can Masdeu.

Enguany volem, més que mai, que la jornada sigui un espai pensat perquè hi participin tant les més grans com les més petites. És per això que començarà a les 11 h amb "A casa som feministes", un taller infantil dinamitzat per Tata Inti i La Clara Comunicació. A l'hora del vermut tindrem la primera actuació musical amb Gadjo, una

banda que transforma cúmbia en balcan i ska en boogaloo de la manera més enèrgica i lúdica possible. Cap a les 13.30 h començarem a servir la primera ronda de paelles, en què tindran prioritat les famílies amb infants, i seguirem servint-ne per a tothom durant tot el migdia.

Després de dinar tindrem dues activitats en paral·lel. D'una banda, hi haurà l'espectacle "Juguem a ser artistes de circ", amb Toli Clown i, de l'altra, obrirem un espai perquè companyes defensores del territori i el medi ambient a l'Amèrica Llatina, que seran aquell cap de setmana a Barcelona, ens expliquin la realitat de les seves lluites. Encara no podem concretar quines seran totes les participants, però sí que hi serà Sonia Guajajara, coordinadora de l'Articulació dels Pobles Indígenes del Brasil (APIB) i primera dona indígena candidata a vicepresidenta del Brasil l'any 2018. Per últim, gaudirem de l'actuació d'Adala i el seu reggae en català amb lletres plenes, com ell defineix, de consciència social des d'un punt de vista emocional.

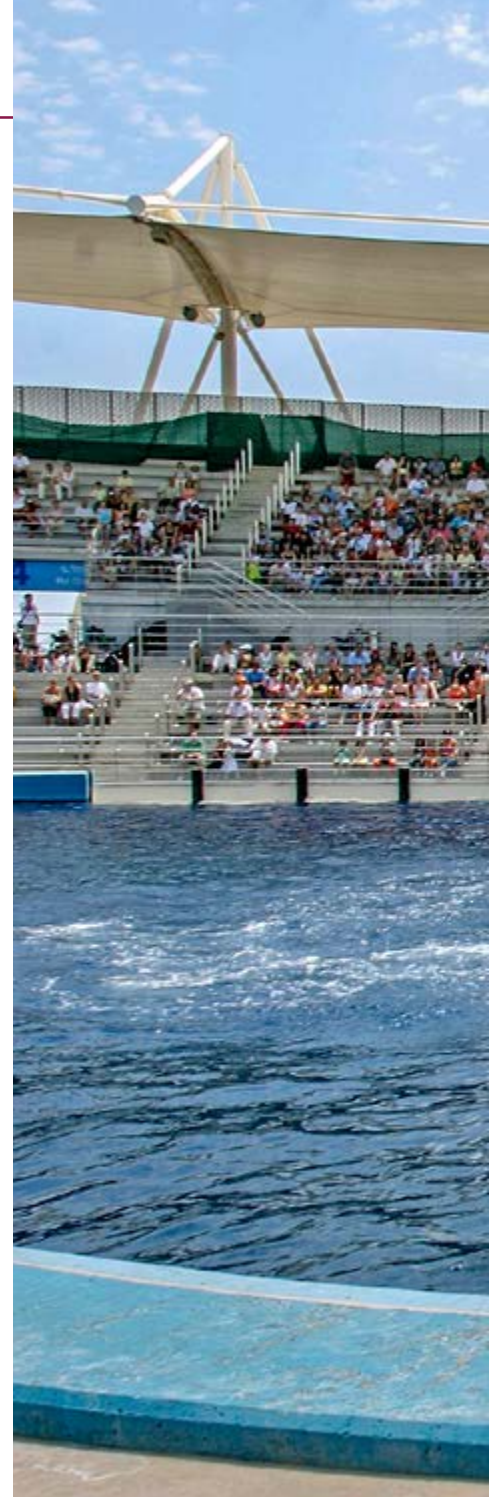
L'espina

LA INDÚSTRIA DE L'EXHIBICIÓ IMPÚDICA

Sota arguments educacionals i conservacionistes, parcs zoològics i delfinaris continuen fent negoci a costa dels animals, en molts casos condemnats a viure en captivitat de per vida

Maties Lorente | @mtslorente

Imaginem haver de fer el viatge de 6.300 quilòmetres que separa la riba canadenca de les cascades del Niàgara de la ciutat de València. Les hores de carretera, tren, avió... De trànsit. Una persona en bona condició física es ressentiria dels trajectes. Ara imaginem, però, que el viatge l'han d'emprendre dos exemplars de belugues, cetacis àrtics que poden arribar a pesar 1.500 quilos i mesurar entre tres i cinc metres de llargada, perquè el propietari, l'aquàrium de Vancouver, ha decidit traslladar-les a l'Oceanogràfic de València, del qual controla un 27% de l'accionariat.

En poc temps no caldrà imaginar-ho. Tot i la prohibició d'importar, exportar i mantenir cetacis en captivitat amb finalitats d'entreteniment aprovada el juny al Canadà, el secretari de Pesca del país ha autoritzat el trasllat de dues belugues des del delfinari Marineland fins a les instal·lacions valencianes en considerar que "estaran més ben ateses". A l'Estat espanyol, el marc jurídic que regula aquestes pràctiques és el Reglament 338/97, relatiu a la protecció de la fauna i la flora silvestres mitjançant el control del seu comerç, conegut com a CITES. La normativa prohibeix la importació de cetacis salvatges amb finalitats principalment comercials, tot i que existeixen determinades excepcions per "finalitats científiques" o de "conservació".

Les dues belugues canadenques s'uniran a les tres de les quals disposa l'aquari de la Ciutat de les Arts i les Ciències, que les descriu com "l'única família de belugues d'Europa". Les belugues àrtiques a la València mediterrània són un dels reclams del parc, com també ho són els 45.000 exemplars de 500 espècies diferents que alberga: lleons marins, morses, taurons, infinitat de peixos, invertebrats marins... L'Oceanogràfic, que el 2018 va obtenir uns beneficis de 4 milions d'euros, és un bon exemple per entendre com funciona la indústria de l'exhibició pública d'exemplars (la majoria al·lòctons, és a dir, que es troben en un indret diferent del de procedència) que representen zoos, aquaris, delfinaris i safaris. Als Països Catalans el sector mou al voltant de 75 milions d'euros anuals. El Zoo de Barcelona -l'únic de titularitat pública-, els delfinaris de Marineland de Calvià i Palafolls o el Bioparc de València formen part d'un model de negoci que, tot i ser rendible, es topa amb l'oposició del moviment en defensa dels drets dels animals, que en denuncia l'existència i demana la transformació d'uns espais que considera "d'una altra època".

Qui controla aquesta indústria en justifica el negoci emparant-se en la seva finalitat educativa, d'investigació científica i de conservació d'espècies en perill. Les entitats animalistes rebuten aquests arguments i denuncien les condicions de vida dels

Espectacle amb dofins a l'Oceanogràfic de València

animals, la seva mercantilització i la gestió de la reproducció en captivitat, entre d'altres. En aquest últim cas, les belugues de l'Oceanogràfic tornen a ser un exemple de com funciona la indústria a l'hora d'exploitar els animals.

“Famílies” de conveniència

El novembre de l'any 2016 arribava al món Kylu, la primera cria de beluga nascuda en captivitat a Europa, a l'Oceanogràfic. Els serveis veterinaris qualificaven el naixement d'“assoliment científic” i asseguraven que la fecundació havia sigut “natural”. Kylu, que encara viu, no és l'única beluga que ha nascut a les instal·lacions de l'antic llot del Túria: deu anys abans, el 2006, naixia un cetaci de la mateixa espècie que només sobreviuria 25 dies. Arreu del món s'han produït parts de belugues en captivitat, però són molt poques les que aconsegueixen arribar a l'etapa adulta: la majoria moren durant les primeres setmanes de vida.

Caldria preguntar-se, doncs, quin és l'origen dels exemplars de les balenes blanques de l'Àrtic de l'Oceanogràfic. Des d'aquest mitjà ens hem dirigit al departament de premsa de l'empresa, però no han contestat les nostres preguntes. Segons un informe d'Ecologistes en Acció, els dos adults -Kairo (mascle) i Yulka (femella)- van arribar “la matinada del 4 de juliol de 2003” a l'Oceanogràfic procedents del Mar del Plata Aquarium argentí.

Les belugues poden néixer en captivitat però la majoria moren durant les primeres setmanes de vida

Molts animals capturats a les aigües marítimes russes acaben repartits per delfinaris i zoològics

D'acord amb la informació de l'entitat ecologista, abans de l'Argentina les belugues haurien estat en un centre d'investigació moscovita.

Tot i que cada cop són més els països que compten amb legislació per evitar el tràfic de cetacis capturats a la natura per destinar-los a l'exhibició en captivitat -com el cas canadenc-, en el cas de les belugues, Rússia continua sent el principal exportador a escala mundial. Per fer-ho, expedicions de captura viatgen al mar d'Ojotsk, a tocar de les illes del nord del Japó, per capturar sobretot orques i belugues. Així s'explica a l'informe *El cas contra els mamífers marins en captiveri*, publicat enguany per l'Institut de Benestar Animal (AWI, en les sigles en anglès) i Protecció Animal Mundial (WAP, en les sigles en anglès). Segons les seves dades, “a finals del 2015, l'organisme quasi governamental responsable d'establir els màxims de captures totals permeses de belugues i orques al mar d'Ojotsk, el Centre de Recerques Científiques Pesqueres del Pacífic, va ser investigat i se li va acabar imposant una multa després que es determinés que emetia permisos de captura amb finalitats educatives, culturals o de recerca que s'utilitzaven amb finalitats comercials (exhibició pública i actuació)”.

Oficialment, les captures a Rússia es van aturar durant el 2016 i el 2017, però es van reactivar el 2018. Segons l'informe, “el novembre del 2018 es van publicar a les xarxes socials imatges obtin- »

» gudes amb drons on es podien veure 11 orques i 90 belugues retingudes en corrals a la badia de Srednyaya, a Nakhodka (a uns 40 quilòmetres de Vladivostok, al llunyà orient de Rússia)”. La captura de cetacis i el seu confinament a instal·lacions no aptes per a aquests animals per part del país eslau també es relata al documental *Born to be free*, dirigit l’any 2016 per Gayane Petrosyan.

Molts dels animals capturats a les aigües marítimes russes acaben repartits per delfinaris i zoològics del món. L’informe d’AWI i WAP explica com, des de 1999 fins a 2005, la seu canadenca de Marineland a les cascades del Niàgara (Ontario) -que ara ha rebut l’autorització per traslladar dues belugues a l’Oceanogràfic de València- va importar 10 dofins nas d’ampolla del mar Negre i 28 belugues de Rússia, “el que dona un total de 38 cetacis capturats a la natura en només sis anys”. Segons les seves dades, el desembre de 2008, es van importar vuit belugues més de Rússia, “totes femelles capturades al seu hàbitat natural”. “Igual que amb altres captures vives, no es van fer estudis científics apropiats per avaluar l’impacte d’aquestes sostraccions, i l’extracció de tantes femelles és un motiu especial de preocupació”, asseguren les especialistes en mamífers marins Naomi A. Rose i E. C. M. Parsons en l’informe elaborat per als dos col·lectius animalistes.

En total, entre 1999 i el 2008, el delfinari canadenc va importar 36 belugues des de Rússia. En l’actualitat, el parc encara disposa de 50 exemplars de balenes àrtiques, segons les autoritats canadenques, tot i que la prohibició de mantenir cetacis en captivitat va entrar en vigor el juny.

Entreteniment sense límits ètics

Des del moviment animalista es qüestiona aquesta manera de procedir respecte a les captures d’animals salvatges, però la denúncia és encara més ferma quan es tracta dels cetacis. Aquest ordre de la fauna -que comprèn animals com les balenes, les belugues, els dofins i les orques- està considerat entre els de més intel·ligència i sociabilitat del regne animal. Segons la campanya SOS Dofins, impulsada per la Fundació per a l’Assessorament i Acció en Defensa dels Animals (FAADA), “Espanya és el país de la Unió Europea amb més delfinaris i cetacis en captivitat”. Segons la plataforma ZooXXI, que defensa un canvi en els models de zoològics -començant per Barcelona-, a Catalunya hi ha tres recintes que mantenen vint dofins mulars en captivitat. Només a les illes Canàries es constata l’existència d’un major nombre de cetacis en captivitat. A l’abril el Departament de Territori i Sostenibilitat va sancionar l’Aquopolis Costa Daurada per tenir sis dofins en una piscina d’1,8 metres durant quatre mesos. Els animals provenien d’un altre parc del grup Parques Reunidos, que també és propietat d’Aquopolis. La sanció va ser de 801 euros.

“Estem absolutament en contra dels delfinaris i de la realització d’espectacles amb cetacis, ja que s’ha demostrat que aquests animals toleren molt malament la captivitat”, explica Marta Gumà, presidenta de la Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural (DEPANA), una entitat nascuda el 1976 a Catalunya que treballa pel respecte als drets dels animals. Gumà explica que la lluita contra la captivitat dels cetacis no és nova i que des de la seva entitat hi treballen des de fa anys, de la mateixa manera que qüestionen la captivitat de la resta d’animals. Per la presidenta de DEPANA, “als delfinaris conviuen

L’existència dels zoològics, com el de Barcelona, es justifica per raons educatives

La Generalitat ha sancionat amb 801 euros l’Aquopolis Costa Daurada per tenir dofins en una piscina d’1,8 metres

Dofins, belugues i orques en captivitat rares vegades superen la meitat de l’esperança de vida en llibertat

exemplars que no ho farien en la natura: els cetacis són animals molt socials i familiars i, quan es combinen animals d’origens diferents en captivitat, es poden arribar a viure episodis de molta agressivitat”. Des de l’entitat també critiquen els espais on es mantenen els animals: “L’ambient artificial de les piscines provoca alteracions fisiològiques en els animals, com infeccions, a més de l’estrès psicològic associat a la captivitat”.

Els cetacis salvatges “poden arribar a nadar entre 60 i 165 quilòmetres al dia a velocitats de fins a 25 quilòmetres per hora les belugues, 40 els dofins i 55 les orques”. Són dades recollides per la campanya SOS Dofins, que compara la vida dels cetacis en llibertat i en captivitat. Aquesta ordre de mamífers marins és capaç de “reconèixer el seu entorn a través del seu sistema d’ecolocalització i es comunica a través de complexes vocalitzacions. Algunes espècies fins i tot disposen d’idiomes i dialectes únics per a cada grup”. Per

contra, cap animal en captivitat fa servir l'ecolocalització. Pateixen, això sí, els sobreestímuls acústics que es donen a les instal·lacions, com la música dels espectacles o el soroll del sistema de filtració de les piscines.

Però, sens dubte, un dels paràmetres clau per entendre què suposa la captivitat dels cetacis es visualitza quan es comparen esperances de vida entre els animals engabiats i els que viuen a l'oceà. A la natura, “els dofins mulars poden viure fins als 50 o 60 anys, les belugues fins als 60 o 70 anys i les orques fins als 70 o 90 (les femelles són més longeves que els mascles)”, d'acord amb la informació de SOS Dofins. Per contra, “en captivitat molts moren a una edat molt primerenca i l'esperança de vida dels que sobreviuen pot reduir-se a la meitat o més. Als delfinaris els dofins rars vegades viuen més de 20 anys, les orques rarament arriben a l'edat adulta i les belugues viuen la meitat del que farien en llibertat”.

Les espècies de mamífers marins que es crien en captivitat no estan amenaçades ni en perill d'extinció

Els espectacles amb animals són un dels principals reclams de la indústria per atreure públic als parcs

L'informe *El cas contra els mamífers marins en captiveri* ofereix dades de longevitat a partir de diversos estudis, concretament sobre les orques. “Es van identificar almenys quatre orques femelles a la Colúmbia Britànica que, per la seva grandària, eren adultes quan l'estudi va començar el 1973 i encara estaven vives el 2014 (l'últim any en què es va actualitzar el catàleg de totes les balenes de la població). En contrast, les orques en captivitat de tots dos sexes rars vegades viuen més de 30 anys, i moltes moren entre els 13 i els 30 anys”. Aquest estudi va ser encarregat per la Comissió Balenera Internacional (IWC, en les seves sigles en anglès), l'organisme internacional encarregat de regular la caça i la comercialització de cetacis.

Per a la presidenta de DEPANA, a més, hi ha un element determinant a l'hora d'oposar-se a la captivitat de cetacis, i és el fet que “la majoria d'espècies que s'exhibeixen en delfinaris i aquaris no estan amenaçades ni catalogades com en perill”. Més taxatiu es mostra l'informe d'AWI i WAP: “La representació de la cria en captivitat de mamífers marins per complir els objectius de conservació és, en el millor dels casos, enganyosa (i falsa en el pitjor); l'avassalladora majoria de les espècies de mamífers marins que es crien en captivitat en l'actualitat no estan amenaçades ni en perill d'extinció”. “Si s'ha mantingut els cetacis en captivitat ha estat per un aspecte purament comercial, d'explotació”, conclou Gumà.

Circ aquàtic

Els espectacles amb animals són un dels principals reclams de la indústria per atreure públic als parcs. En l'actualitat, es fan xous amb cetacis a quatre espais dels Països Catalans: Marineland Calvià, Marineland Palafolls, Aquopolis Costa Daurada i l'Oceanogràfic de València. Al Zoo de Barcelona, tot i que l'Ajuntament es va declarar “ciutat lliure de dofins en captivitat” el 2016 i rebutjava el projecte d'ampliació del delfinari, encara queden dofins a les instal·lacions municipals. Són quatre dels sis animals que participaven en espectacles, que es van deixar de realitzar el novembre de 2015. Els altres dos van ser enviats a l'Oceanogràfic un any més tard. Per DEPANA, “l'Oceanogràfic de València ha estat una solució d'emergència donada la molt precària salut d'aquesta parella de dofins. Actualment, han guanyat molt de pes i la seva salut és òptima, tot i que lamentem que facin espectacles”.

Segons l'informe *El cas contra els mamífers marins en captiveri*, “l'avaluació dels guions i l'ambientació de la majoria dels espectacles, a més de l'observació de les reaccions del públic, revela que l'actuació d'un mamífer marí en captivitat no és un vehicle educatiu, sinó un espectacle d'entreteniment en el qual la majoria de les vegades s'ensenya malament (amb una representació inexacta de qüestions com conductes normals, durada de la vida, aparença i estructura social)”. Les autores destaquen que molts dels actes realitzats per dofins en espectacles que semblen expressions de “joc” o “diversió” -com l'obertura i el tancament ràpids de la boca i el cop de l'aleta o la cua sobre la superfície de l'aigua- en realitat són demostracions que en animals lliures “es considerarien en general agressives o signes de pertorbació, com el grunyit o l'udol d'un gos”.

Parlem amb una jove valenciana -a qui anomenarem Teresa Garcia per preservar-ne la identitat- que va fer pràctiques a l'Oceanogràfic entre l'agost i el desembre de l'any 2014 en el marc »

» d'un màster universitari. Sense experiència prèvia amb cetacis, participava en el programa d'enriquiment ambiental del Departament de l'Àrtic, on es troben foques, morses i belugues, amb l'objectiu de tenir cura de la salut mental dels animals mitjançant activitats que els estimulin. Tot i que les belugues “no feien espectacles com sí que ho feien els animals del delfinari, sí que entrenaven les conductes, sobretot per quan calia fer una visita al veterinari. En ser animals molt grans, intentàvem treballar perquè no posaren en risc les persones”. Segons Garcia, “estant en captivitat, aquests animals no poden estar bé: són animals acostumats a viure en llibertat i nadar grans distàncies, comunicar-se entre ells... I les

La iniciativa ciutadana ZooXXI és una proposta d'ordre internacional per a la reconversió dels parcs zoològics

Va recollir 18.000 signatures i finalment l'Ajuntament de Barcelona va aprovar una modificació al ple municipal

instal·lacions, per molt bones que siguin, sempre seran un recinte tancat”. Destaca, això sí, el tracte de les professionals que tenen cura dels animals, “que sempre va ser correcte”.

En aquest sentit, el cas més rocambolesc és el de José Luis Barbero, un dels pioners de la teràpia assistida amb dofins (TAD) a l'Estat espanyol. Tot i que entitats animalistes com l'AWI i WAP alerten que “la fundadora de la TAD, la doctora Betsy Smith, finalment va arribar a la conclusió que la TAD explota els dofins i les persones i ha deixat de practicar-la; ara treballa només amb animals domesticats”, molts centres continuen desenvolupant aquest tipus de programes. L'any 2016 la campanya SOS Dofins va fer públic un vídeo on es veia Barbero agredir els dofins del parc Marineland Calvià, on treballava com a ensinistrador. Uns mesos més tard, Barbero es va suïcidar.

Albert López és psicòleg i exentrenador de dofins. Durant 26 anys va treballar al Zoo de Barcelona i durant catorze anys va ser l'entrenador de l'orca Ulisses, que actualment es troba a l'aquari de San Diego. Des d'aleshores encapçala un projecte d'educació mediambiental marina anomenat Ninam, amb el qual també participa en programes d'investigació de cetacis al medi natural. És una de les veus més crítiques amb els zoos i delfinaris. Considera que els zoològics no estan educant “en absolut”, perquè la gent desconeix els “entorns naturals més propers” i, a més, s'ignora “el backstage:

el que passa al darrere dels escenaris”. “D'aquí a cent anys mirarem enrere i direm que tractàvem els animals en un règim d'esclavisme”, conclou l'extreballador del zoo.

El zoo del segle XXI

“Cada any, entre 3.000 i 5.000 animals sans són sacrificats als zoològics europeus com a conseqüència dels programes de cria en captivitat”, explica Rosi Carro, coordinadora del grup científic de la iniciativa ciutadana ZooXXI. Carro ho exemplifica amb el cas dels goril·les mascle: els zoos tenen problemes de sobre població mentre pràcticament han desaparegut als entorns naturals. El sacrifici dels animals que són considerats “excedents” pels parcs zoològics s'anomena *culling* i és una pràctica habitual reconeguda per les patronals del sector: l'Associació Europea de Zoos i Aquaris i l'Associació Mundial de Zoos i Aquaris (EAZA i WAZA), de les quals el Zoo de

Barcelona forma part. “Sabem que hi ha el compromís de no seguir matant, però el codi ètic del zoo ho permet i volem que això canviï”, explica la coordinadora de ZooXXI.

La iniciativa ciutadana ZooXXI és “una proposta d'ordre internacional per a la reconversió dels parcs zoològics tal com els coneixem avui dia, amb l'objectiu d'adaptar-los a la ciència i a l'ètica de la nostra època”, segons descriuen al seu web. El projecte, nascut a Barcelona, buscava la modificació de l'Ordenança sobre la protecció, la tinença i la venda d'animals a Barcelona. Per fer-ho, van recollir més de 18.000 signatures i, finalment, el 3 de maig s'aprovava la modificació en el ple municipal “per incorporar el nou model de gestió de la iniciativa ciutadana ZooXXI”, tal com relata Anna Mulà, responsable jurídica de la proposta. “Els zoològics podien tenir sentit, que tampoc ho crec, fa dos segles, però no ara”, rebla Carme Méndez, presidenta de l'Associació Defensa Drets

L'edifici de l'Oceanogràfic i la resta del complex de la Ciutat de les Arts i les Ciències va suposar una inversió de 1.300 milions d'euros

A l'Oceanogràfic hi ha tres exemplars de belugues

El zoo barceloní es va fundar l'any 1892, després que un banquer en fallida es vengués la col·lecció privada de 'feres'

El govern de BeC-PSC s'ha compromès a invertir 65 milions d'euros fins a l'any 2031 per remodelar el zoo

Animal (ADDA). La seva entitat va ser fundada l'any 1976 -degana a l'Estat espanyol- i ja l'any 2002 va organitzar una conferència anomenada "Zoo-lògic?" en la qual acusava aquests espais de donar "una imatge parcial i distorsionada de la natura que anima a perpetuar la captivitat de nombroses espècies salvatges en benefici de la satisfacció humana". "No podem descuidar-nos de l'origen colonial dels zos, quan calia mostrar el domini de l'home sobre la natura. Però actualment vivim en un context de replantejament de l'ésser humà envers el planeta", argumenta Carro. Des de ZooXXI no defensen la desaparició d'aquests espais, sinó la seva reconversió. El Zoo de Barcelona és un clar exemple del que explica Carro: es va fundar l'any 1892 després que un reconegut banquer fes fallida i hagués de vendre la seva col·lecció privada de "feres" a l'Ajuntament de la ciutat. Per la coordinadora de ZooXXI, cal repensar el perquè d'aquests espais i vincular-los molt més

als ecosistemes locals, potenciant la seva funció com a centres de recuperació d'animals. "És important treballar en tres eixos: que els zos exerceixin com a centres de rescats animals, encara més de com ho fan ara; que inverteixin en projectes de conservació avalats científicament i transparents, i que aposten per l'ús de la tecnologia per educar la ciutadania sense haver d'emprar animals en captivitat", exposa. De moment, després de l'aprovació de la modificació de l'ordenança, l'Ajuntament de Barcelona s'ha compromès a invertir 65 milions d'euros fins a l'any 2031 per remodelar el zoo i adaptar-lo a la nova normativa. Des de ZooXXI valoren positivament l'anunci, però Mulà indica que qualsevol actuació al Zoo "haurà d'adaptar-se a l'ordenança". Des de DEPANA també la veuen "amb bons ulls", però Gumà lamenta "que des de l'Ajuntament s'ha descuidat del present dels animals, ja que es parla de demà però no d'avui". ●

BENEFICIS BESTIALS

El conjunt d'empreses lligades al sector dels zoològics, els aquaris i els delfinaris als Països Catalans mou més de 75 milions d'euros anuals i és en mans d'elits financeres i empresarials

Jordi Sans | @jsans_

Des dels seus inicis, els zoològics han tingut una relació estreta amb el món empresarial. El Zoo de Barcelona, per exemple, va obrir-se al públic l'any 1892 després que Lluís Martí i Codolar, banquer i soci fundador de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de la ciutat, es declarés en fallida i vengués la seva col·lecció de 41 mamífers, 117 aus, un ós rus i un elefant de l'Índia a l'Ajuntament de la capital catalana. El consistori va pagar 30.000 pessetes de l'època al banquer i d'aquesta manera es van posar les bases d'una institució que encara es manté oberta en l'actualitat.

Certament, el cas del zoo català -gestionat per l'empresa pública Barcelona Serveis Municipals (BSM)- és una excepció. La resta d'institucions repartides per la geografia dels Països Catalans estan controlades per societats empresarials de diversos àmbits i acumulen un volum de negoci milionari. En aquest sentit, segons les dades del registre mercantil recopilades per aquest mitjà, el sector mouria anualment prop de 75 milions d'euros. L'estructura està formada per empreses familiars, societats transnacionals i emporis que, tot i no ocupar l'interès mediàtic, acumulen grans riqueses.

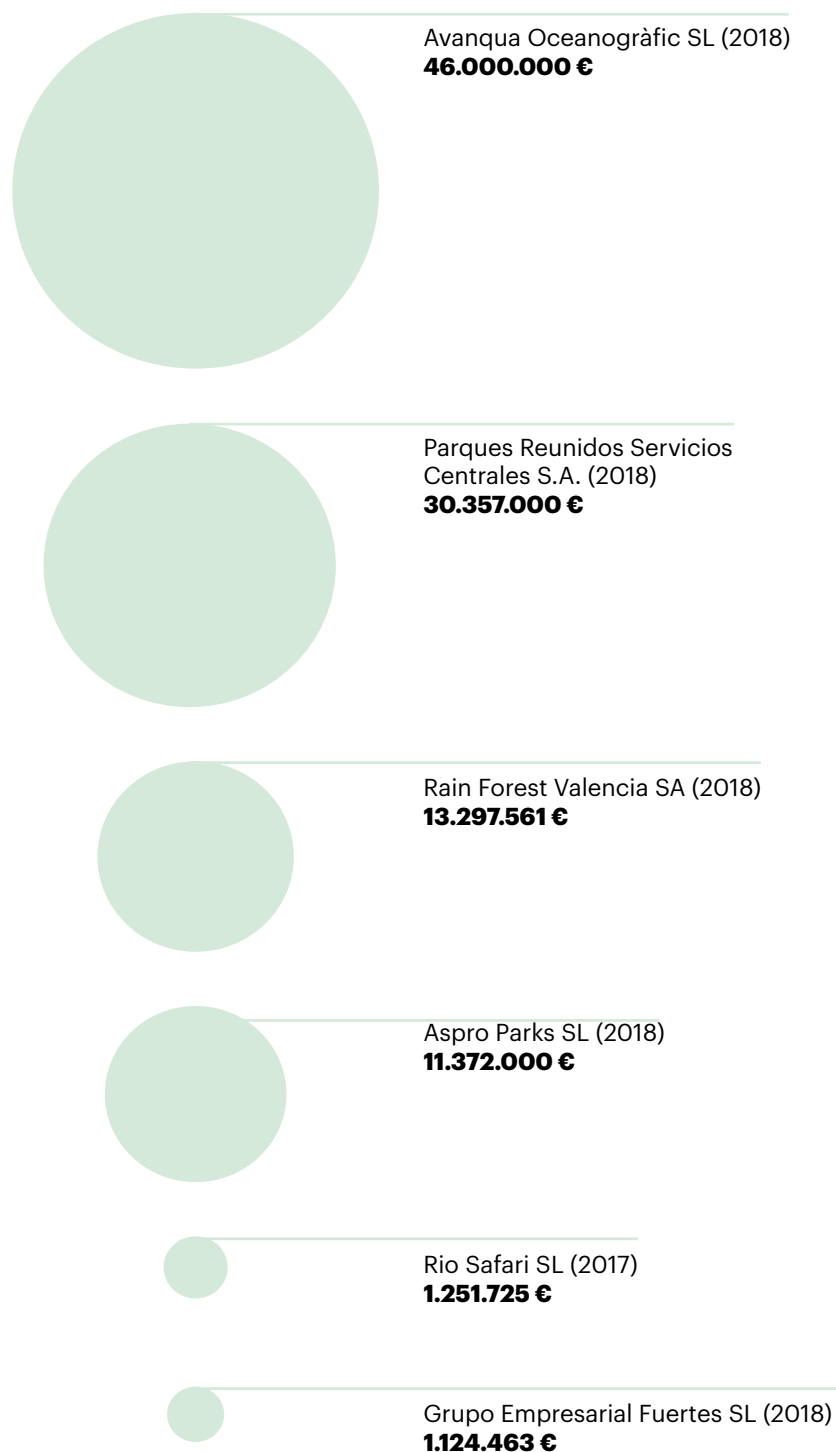
Sobrecostos i casos de corrupció

Un dels principals aquaris dels Països Catalans és l'Oceanogràfic de València, ubicat a la Ciutat de les Arts i les Ciències (CAC). Les instal·lacions que actualment gestiona Avanqua van ser dissenyades per l'arquitecte Félix Candela -a diferència de la resta d'edificis del complex, somniat per l'exdirigent del Partit Popular investigat en el marc diversos casos de corrupció Eduardo Zaplana, que van ser projectats per Santiago Calatrava- i formen l'aquari més gran del continent europeu. A més d'invertebrats marins, peixos, rèptils i aus, a les instal·lacions del parc es poden trobar lleons marins, foques comunes o dofins mulars. La principal atracció del parc és la "família" de belugues, tres exemplars d'aquests cetacis àrtics blancs.

L'Oceanogràfic i els altres sis edificis que conformen el complex de la CAC van suposar un cost de prop de 1.300 milions d'euros, malgrat que el projecte inicial estava pressupostat en 308. El govern de la Generalitat Valenciana va decidir externalitzar la gestió de l'Oceanogràfic el 2015 mitjançant

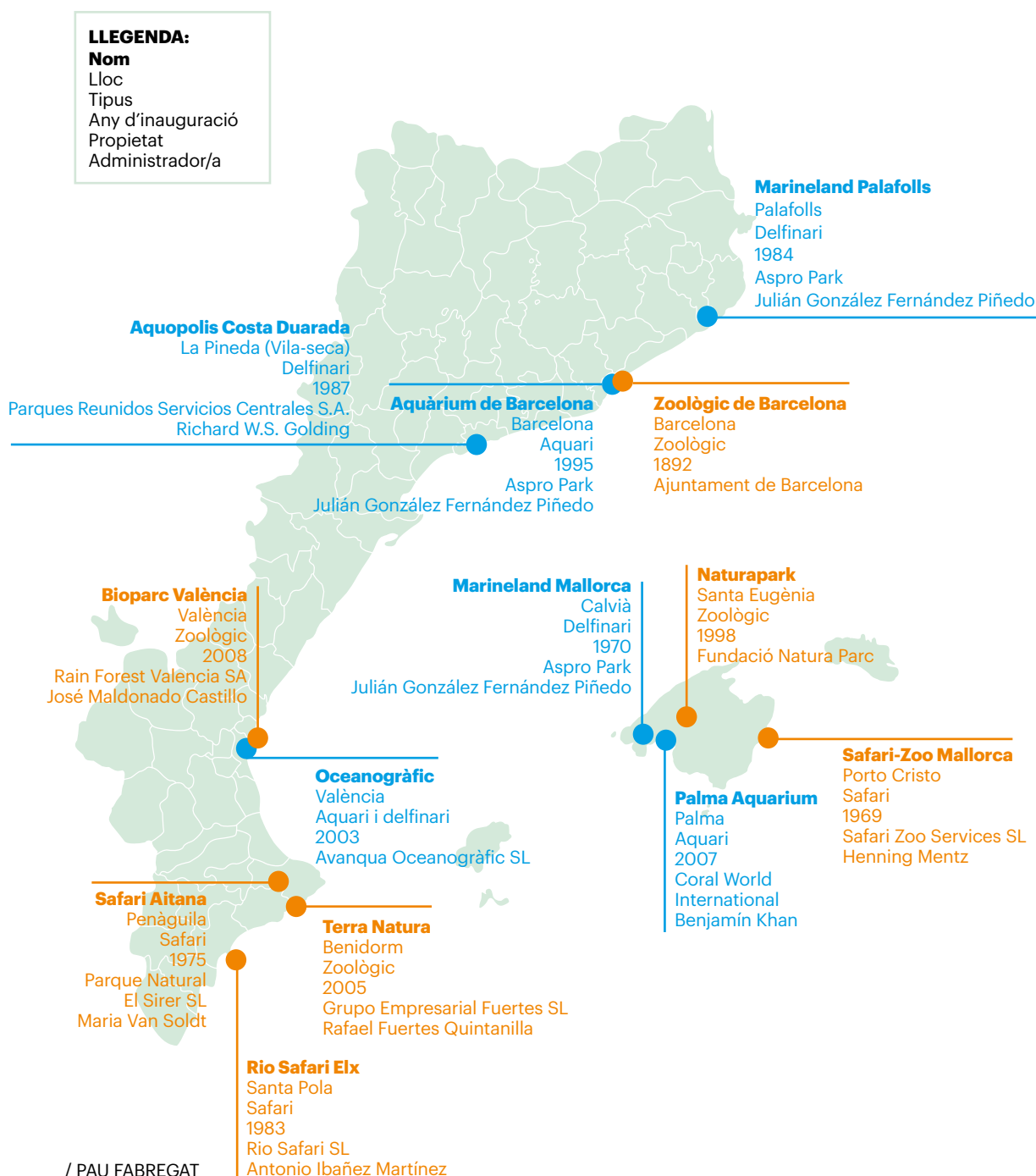
L'Oceanogràfic i els altres sis edificis que conformen el CAC van suposar un cost de prop de 1.300 milions d'euros

L'actual propietari de Terra Natura, Tomás Fuertes, ocupa la posició 38 de les personalitats més riques de l'Estat

un concurs públic molt qüestionat per l'oposició a les Corts. Va guanyar la licitació Avanqua, un grup liderat per Aguas de Valencia amb l'aquàrium de Vancouver i Jet Gestion com a socis. El conglomerat Aguas de Valencia ha estat presidit fins al setembre per Enrique Calabuig, un home de negocis afí al Partit Popular que va començar en el sector immobiliari castellonenc i que està sent investigat per la justícia per la venda d'un paquet d'accions de la seva immobiliària per valor de 30 milions d'euros a l'extint Banc de València. Per contra, en el sector de l'oci amb animals va aconseguir beneficis. El 2016, en el primer exercici anual de gestió de l'aquari per part d'Avanqua, l'Oceanogràfic va registrar uns beneficis nets de 3,06 milions d'euros segons els seus comptes dipositats. Els beneficis nets en l'exercici de 2018 van ser de més de 4 milions d'euros.

Malgrat tot, no es tracta de l'únic parc situat al País Valencià que ha estat objecte de polèmica. Recentment, la companyia Rain Forest, que gestiona el Bioparc de València, ha fet pública la voluntat d'invertir 25 milions d'euros en la construcció d'un parc d'atraccions als voltants del parc zoològic. Els terrenys contigus al zoo -que des de 2008 substi-

tueix el construït l'any 1965 als Jardins de Vivers i on ha d'instal·lar-se la nova infraestructura, van ser adjudicats a la societat per mitjà d'una concessió per cinc dècades ara fa dotze anys, el 2007. Des d'aleshores, la proposta havia anat en paral·lel a la construcció i posada en marxa del zoo, però havia quedat en un segon terme. Ara, però, el president de Rain Forest España, José Maldonado, assegura que serà la proposta "definitiva". El disseny del nou parc d'atraccions vol emular els temples de la jungla cambodjana d'Angkor -deixant enrere l'opció de construir un parc ambientat a la Xina amb un espai amb neu artificial per poder-hi aclimatar ossos- i compta amb el vistiplau de l'alcalde de València, Joan Ribó, que ha canviat d'opinió respecte al posicionament que tenia durant la seva etapa com a regidor a l'oposició. El batlle de Compromís havia expressat aleshores la idea de construir-hi un càmping amb capacitat per a 120 tendes i 68 caravanes que fes una aposta per l'agroturisme i que establís vincles amb el teixit social del barri de Campanar. Una idea que, segons explicaven llavors des de la coalició valencianista, Rain Forest veia amb bons ulls perquè suposava

un desbloqueig a la situació que vivien aquells terrenys a causa de la falta de finançament.

Zoos i xoriços

Tot i que són grans societats les que majoritàriament ostenten les propietats dels zoològics i aquaris, la seva línia de negoci no es limita als beneficis que atorga l'exposició d'animals. Un dels casos paradigmàtics és el de la propietat del zoològic Terra Natura. Les instal·lacions, que es troben a la ciutat de Benidorm, són propietat del Grupo Empresarial Fuertes SL, firma que compta entre les seves marques amb ElPozo Alimentación, una de les productores i comercialitzadores d'embotits més grans de l'Estat espanyol. Al mateix temps, els hereus d'Antonio Fuertes també han aportat capital en projectes com l'aeroport fallit -executat per Sacyr- de Corvera (Múrcia), desenes de milions de metres quadrats en el mercat immobiliari, autopistes, un equip de futbol sala i mitjans de comunicació. L'actual propietari, Tomás Fuertes, ocupa la posició 38 de les personalitats més riques de l'Estat en el rànquing de 2019, acumulant un patrimoni de 1.390 milions d'euros.

Les Balears i Catalunya tampoc queden exemptes de polèmica. El grup Aspro Parks, considerat el més gran del sector de l'oci al continent europeu, posseeix els parcs de Marineland a Calvià (Mallorca) i Palafolls (Maresme) i havia gestionat el desaparegut Rialeón Safari, que formava part del complex Aqualeón a Albinyana (Baix Penedès), des del 2015 únicament un parc aquàtic. El safari va tancar les seves portes i va enviar els animals, alguns dels quals eren propietat de la Generalitat de Catalunya, a diversos santuaris dels Estats Units. L'administració catalana havia adquirit la propietat dels animals que hi havia al parc l'any 1992 després que l'anterior titular entrés en fallida i el jutge que va instruir la causa posés sota tutela de l'administració catalana mig miler d'exemplars. Posteriorment, el govern va mirar de trobar una sortida a les espècies: les feres "d'especial atenció" van quedar en mans de la Secretaria General de Comerç Exterior -depenent del Ministeri espanyol d'Economia- i es va arribar a publicitar una subhasta pública que va quedar deserta. Finalment, la Generalitat va conservar en propietat 200 antílops, 30 zebres, 30 llames, dues cabres nanes, una mona verda, un macaco, i lleons i ossos. Això va fer que la Conselleria de Medi Ambient catalana concedís una subvenció anual de 590.000 euros anuals a Aspro Parks en concepte de manteniment i cura de les espècies, que va mantenir durant dues dècades i que tot i això no va evitar les denúncies per part d'organitzacions animalistes com Faada pel mal estat de les instal·lacions i per maltractament.

Marcant l'agenda

El poder de les empreses que gestionen zoològics i aquaris va més enllà de la seva zona d'influència. Tant és així que a Europa existeixen un mínim de tres entitats amb seu a Brussel·les que actuen com a lobby per protegir els interessos de qui vol mantenir aquests negocis. L'Associació Europea de Zoos i Aquaris (EZA, en les sigles en anglès) compta amb 370 membres, entre els quals hi ha el Zoo de Barcelona, el Bioparc, l'Oceanogràfic i Marineland Mallorca. Per la seva banda, l'Associació Europea de Mamífers Aquàtics (EAM, en les sigles en anglès) té entre la seva xarxa d'associats l'Oceanogràfic, Marineland Mallorca i el Zoo de Barcelona. Segons un informe del col·lectiu ZooXXI, aquestes dues organitzacions es poden considerar lobbys mixtos, "ja que actuen com a lobby a banda de dur a terme altres funcions". La tercera agrupació, l'Aliança de Parcs i Aquaris de Mamífers Marins (AMMPA, en les sigles en anglès), que també té una seu a Washington, "és un lobby pur, la finalitat del qual és únicament fer tasques de lobby".

Una de les responsabilitats que tenen aquestes associacions és la de coordinar l'acció per "neutralitzar els crítics dels parcs zoològics". L'estratègia s'executa, segons l'informe, a partir d'un document datat a principis de 2012 i titulat *Què creu la gent, què sap la ciència* en el qual es contraposen allò que la població creu sobre els zoos i el que diuen alguns estudis científics. L'informa porta la firma de la consultora Wadjet Consultancy i és un encàrrec de l'AMMPA. Wadjet Consultancy, firma portuguesa sense pàgina web i amb perfil buit a la xarxa LinkedIn, va ser fundada l'any 2006 i s'encarrega d'elaborar mensualment un informe per a alguns delfinaris en els quals detalla les estratègies que segueixen els grups contraris a aquestes instal·lacions. ●

Edgar Nebot,

bomber del Grup d'Actuacions Forestals

“Si mengéssim menys porc i més xai, contribuiríem a reduir els incendis”

Marc Solanes | @markthebollocks
Sònia Calvo Carrió | @scalvocarrio

Va néixer a Barcelona, viu a Manresa i treballa a Girona. Amb tota una trajectòria vital en contacte amb el món forestal, Edgar Nebot es va formar en tècnica agrícola i, més tard, es va llicenciar en Enginyeria Forestal a la Universitat de Lleida. Apassionat de la gestió d'ecosistemes i la pastura, sempre ha estat molt conscienciat sobre com evitar la gran quantitat d'incendis que arrasen cada any centenars o milers d'hectàrees del territori català. Quan va descobrir l'especialització del Grup d'Actuació Forestal (GRAF) dins del cos de Bombers de la Generalitat, va adonar-se que per fi havia trobat el seu lloc. Va entrar-hi fent campanyes forestals, i quan es va obrir el procés d'oposicions s'hi va presentar sense pensar-s'ho dues vegades. D'això ja en fa més de quinze anys.

El GRAF seria com el GEO dels bombers? No som ni com els GEO, ni herois ni res d'això. Som simplement bombers que rebem una formació específica sobre incendis forestals, ecologia forestal i vegetació, i això serveix perquè tinguem més coneixement en les actuacions de foc forestal. Però no som gaire diferents de les altres especialitats del cos de bombers, com la d'accidents de trànsit, per exemple.

Aleshores, què us diferencia d'un bomber?

Un bomber GRAF és un especialista de foc forestal i, per tant, rep una formació extra, obligatòria, dins de l'horari laboral. Està obligat a assistir a certes jornades de manteniment d'especialitat, treballa més dies a l'any que un bomber de parc, cobra una miqueta més. Però bàsicament la diferència és que té un canvi d'horari i té hores que pot invertir -més enllà de la guàrdia d'un parc- a fer cremes prescrites, xerrades divulgatives, participar en reunions amb gestors forestals... És a dir, una persona que té un plus de coneixement i temps.

L'incendi del 1998 al Solsonès (a conseqüència del qual es va crear el GRAF) va cremar 27.000 hectàrees; el del 2012 a la Jonquera, 14.000, i el del 2019 a la Ribera d'Ebre (Torre de l'Espanyol), 6.000. Han sigut els tres incendis més grans dels últims vint anys. Tenim més capacitat per aturar el foc que abans?

Si em preguntes si tenim capacitat per anticipar-nos i saber què farà l'incendi, aquests anys s'ha evolucionat molt, i sí, tenim capacitat per entendre que tindrem aquest escenari. Si això vol dir que a tot arreu del territori, en tot moment del dia, podem fer front a aquelles flames, no. Precisament, el que hem après és que hi ha moments i llocs en

els quals l'incendi té un comportament que supera la capacitat d'extinció. És un tema d'energia, de radiació, de velocitat. Per tant, hi ha moments en què no guanyaràs encara que hi bolquis tots els recursos, perquè físicament és impossible. Quan dic físicament, vull dir que una persona humana tolera un cert nivell de radiació. Encara que hi posis 10.000 bombers, no podran fer front a les flames perquè no s'hi podran acostar per la radiació.

Si hi ha més incendis, calen més recursos?

No.

No?

El problema del dimensionament dels recursos no és que com més bombers o camions tinguem millor podrem apagar els incendis. No. No per tenir més recursos soc més eficient. El que m'interessa és tenir els recursos que necessito al lloc i al moment que els necessito. I això implica una gestió òptima dels recursos. És cert que el cos de bombers té un dèficit de personal i de material, i de norma i d'estructura, però no vol dir que tenint més bombers marcarem la diferència, perquè ja hem arribat a uns nivells que no permeten l'extinció. La quantitat de calor que s'allibera al front d'alguns incendis supera els 10.000 quilowatts per metre lineal. Els bombers no s'hi poden ni apropar.

Però davant d'aquest dèficit evident de personal i recursos, es treballa per una gestió òptima?

Sí, però no perquè no tinguem els recursos, sinó perquè no els necessitem. És a dir, estem davant d'un problema que no solucionarem posant-hi més gent. Una de les causes dels incendis són les tones per hectàrea de vegetació acumulada als boscos.

Apagaré millor el foc sempre que sàpiga anticipar-m'hi. Això és fer una gestió òptima. Tenim agrupacions de defensa forestal (ADF), tenim bombers francesos, tenim bombers de Barcelona, tenim bombers d'Aragó... Per tant, s'apaguen millor els incendis amb una bona gestió dels recursos.

Com podem combatre les tones de vegetació acumulada als boscos?

Bàsicament és vegetació que te la pots menjar, cremar o triturar. Però, si no fas cap d'aquestes tres coses, s'acumula sense descompondre's en matèria orgànica. Els moments en què tenim humitat i calor -quan funciona tot el procés de descomposició- són pocs mesos o setmanes a l'any, i per tant el ritme de descomposició és més lent que el d'acumulació.

Podem parlar de dèficit de personal que fa aquesta feina?

Cremar vegetació és possible, però va lligat a la gestió forestal. Es tracta d'un sector que la societat no té en compte ni el té en les seves preferències. Menjar la vegetació ho poden fer els herbívors. En general anem a la carnisseria i comprem porc i pollastre, que són animals que no mengen plantes, sinó pinso. Mengem xai cada dia? Cabrit? Vedella? És un problema en què la nostra societat té part de culpa pels hàbits de consum que hem anat agafant. Com a societat hem de consumir aquells productes que ajuden a reduir l'excedent forestal. Ni porcs ni gallines.

Per tant, una bona eina, a banda del cos de bombers i del voluntariat de les ADF que treballen als boscos, seria fer un canvi en els hàbits d'alimentació?

Canviar l'alimentació i el consum de la nostra societat i consumir productes que modifiquen i gestionen el paisatge -i més si són de quilòmetre zero- és una de les poques eines reals que tenim per canviar el problema d'acumulació de biomassa als nostres ecosistemes forestals. Perquè l'ad-

ministració pública pot invertir-hi fins a un límit. Quan mires l'escala de problemàtiques que té el ciutadà, els incendis forestals són a baix de tot, després de l'educació, els barracons, les cues a la sanitat pública, el preu del transport públic, l'accés a l'habitatge, la seguretat, etc. No és que el govern decideixi lliurement no invertir-hi, és que dins de la pressió de la gestió del pressupost públic, la societat no ho percep. Si volem que hi hagi un canvi, és la societat la que ha d'entendre les raons del problema i fer un canvi d'hàbits.

L'evolució dels incendis a Catalunya mostra una clara tendència a la baixa en el nombre i la superfície afectada els darrers anys... excepte enguany. Què ha passat?

No és una lectura que comparteixi. Potencialment, cada dia que passa hi ha més tones per hectàrea acumulades. Pel que fa al risc, cada any que passa va creixent l'índex de risc màxim que tenim durant la campanya. Per tant, si cada vegada hi ha més dies de risc extrem d'incendi i cada vegada la causa del problema és més voluminosa, ens trobem en una situació de calma tensa constant a l'espera d'una forta garrotada que es pot produir en qualsevol moment. Malgrat tot, cal destacar que es fa molt bona feina, ens anticipem, detectem els dies complicats, fem tancaments de massissos, avisos a la població... L'accident sempre hi serà, el llamp sempre hi serà, però sí que és veritat que tenim una societat que a l'estiu se li activa un xip que diu: "Ull, incendis!". La societat n'és conscient. Tot això, juntament amb una bona coordinació, una bona operativa i una societat més sensibilitzada, ha fet que hàgim aconseguit que els incendis no se'ns facin tan grans com abans.

Hem tingut sort i no s'han cremat més hectàrees?

Sí i no. A mi no m'agrada parlar de sort. Sí que allà on comença una ignició o depèn de quina hora del dia comenci, et marca la capacitat que tens de posar-la sota control. M'agrada més pensar que fins ara estem contenint un problema perquè ens hi esforcem i hi dediquem molts recursos. Però que aquest problema es va fent gran i, si no abordem el fons de la qüestió -que és la gestió dels paisatges i de la biomassa que s'hi acumula, si no ens la mengem, ni la cremem ni la triturarem-, cada any ens trobarem amb més dies de risc. Repeteixo: no és un problema de posar-hi més bombers, és un problema de fer gestió i polítiques de com gestionem aquests paisatges.

Enguany, a la Ribera d'Ebre, hem tingut el segon pitjor incendi del segle XXI després del de l'Empordà. No es poden prevenir?

Es poden prevenir els escenaris en què tindràs aquests comportaments. Per això s'apliquen polítiques de sensibilització a la societat, de dimensionament dels recursos, de tancament d'accésos, perquè es poden prevenir. Agents rurals, ADF, protecció civil, bombers, el sector de la propietat forestal, enginyers de boscos... És la suma de tots aquests actors els que fa que, compartint la informació de planificació i de previsió del risc, el dia de la resposta s'optimitzin els recursos que hi ha i els incendis en dies complicats s'aconsegueixin contenir, perquè és la suma de tot. Si no, un incendi com el de la Ribera d'Ebre hauria sigut encara pitjor. Però no per falta de recursos, sinó per la coordinació i la gestió òptima.

Extingir és més car que prevenir. S'inverteix suficient en la prevenció?

La societat què està disposada a invertir? No podem jutjar els dirigents o gestors públics que no inverteixen prou en un tema si la societat ho té molt avall en la seva llista de prioritats. Si hi hagués consciència social, sortiria als programes electorals dels polítics. Però com que perceben que no és el màxim problema dels seus electors, tenen altres prioritats. El que no podem fer com a societat és ser hipòcrites i dir que inverteixen en incendis i després estar menjant porc i pollastre cada dia. És un problema de consciència social.

Avui en dia, hi ha incendis provocats per motius d'especulació?

Crec que existia una part de realitat en això, és cert. Però als anys vuitanta o noranta es van fer canvis normatius -com a mínim a Catalunya- perquè això ja no pogués passar. A vegades ens perdem en qui posa la flama i entrem en debats d'especulacions o piròmans intencionats, i en el fons això és una part de la cadena del problema. Però l'arrel és que tenim un paisatge que hem abandonat com a societat i això fa que el canvi del territori hagi generat una magnitud d'incendis nous. Perquè si jo tingués tots els boscos gestionats (que la fusta tingués cert valor i no anés a parar als mobles de l'Ikea sinó a la Garriga o a la Sénia), si jo tingués un consum alimentari amb productes de quilòmetre zero d'animals que no mengin pinso sinó bosc, per molt que algú volgués fer foc, el compor-

“ ”

De vegades no guanyaràs el foc encara que hi bolquis recursos, perquè físicament és impossible

No és qüestió de posar-hi més bombers, es tracta de fer polítiques per gestionar aquests paisatges

tament d'aquests incendis estaria sota control. Si no es pogués especular amb el preu de l'habitatge de primer ús, perquè normativament no hi ha fons voltors, no hi hauria aquest problema perquè el mercat el tindria regulat. Si el mercat forestal i agrícola estigués regulat, no hi hauria especulació i es reduirien els incendis arreu.

Quines són les zones de Catalunya amb més incendis? On hi ha més probabilitats?

Els llocs més vulnerables a tenir un incendi gran, no només en superfície sinó també en comportament -i que, per tant, l'impacte sobre el paisatge seria pitjor-, actualment es troben a la zona del Prepirineu (de Lleida i de la Catalunya central) i a l'anella verda de Barcelona (Garraf, Collserola, Montseny i Montnegre), en el conjunt de l'àrea metropolitana. Això és perquè no hi ha gent vivint-hi (Noguera, Pallars, Alt Urgell) o perquè la gent que hi viu no deixa tallar cap arbre per una consciència urbanita. Són els llocs on se'ns està acumulant vegetació més ràpidament on s'està entrant en un rang de vulnerabilitat més alt per estrès i temes tèrmics.

Què entenem per un bosc estressat?

És un bosc, parlant d'ecologia, que està fora de rang. Vol dir que o fa massa calor o té poc accés a l'aigua, i això fa que aquella planta estigui dèbil. Si està estressat i dèbil, també vol dir que té poc contingut d'aigua en els seus teixits i, per tant, caldrà tan sols un encenedor perquè es cremi tot, en

comptes de necessitar flama grossa, perquè s'encendrà abans i serà més ràpid i intens. Actualment, Catalunya té molts boscos estressats: és terra de pas, està al mig d'un corredor d'ecosistemes entre la transició seca, estepària i el bosc atlàntic. Això vol dir que tenim una alta riquesa d'ecosistemes però que la velocitat amb la qual estan canviant les condicions tèrmiques i de pluja fa que aquestes espècies no puguin migrar. Grans poblacions d'espècies vegetals i animals se'ns moriran i desapareixeran perquè el seu entorn canvia molt més ràpid que la seva capacitat d'adaptar-se.

El voluntariat s'ha convertit en una forma d'estalvi per a la Generalitat per no invertir el que seria necessari en la prevenció?

No. L'efecte que fan aquests voluntaris i els camps de treball és més aviat terapèutic per la persona que efectiu. Per mi forma part d'una societat hipòcrita... M'agradaria veure en els menús d'aquests camps de treball quants dies mengen xai. En cap cas l'administració compta que això serveixi per a res. El problema dels nostres paisatges no l'ha de solucionar l'administració pública, hem de tenir una economia local que vengui i que la societat de quatre milions i mig d'urbanites que tenim consumeixi fusta feta aquí, formatge d'aquí, xai, cabrit... El problema és que el paper de facilitadora que hauria de tenir l'administració pel que fa a la gestió forestal tampoc s'arriba a fer realitat perquè manquen millores en les polítiques de gestió. Tenim un problema de

“ ”

Canviar els hàbits alimentaris és una de les eines que tenim per combatre l'acumulació de biomassa

Els dies de risc estan augmentant i el canvi climàtic afecta tot el món, tant Catalunya com l'Amazones

consciència social. Encara hi ha gent que pensa que els pins són dolents, que tallar un arbre és dolent, i això s'arregla educant els infants.

Hi ha ocasions en què els incendis són beneficiosos per al bosc?

Sí. Un foc és una pertorbació natural en l'ecosistema mediterrani. Com tota pertorbació, perjudica i beneficia a una espècie o altra. En funció de quan sigui, amb quina intensitat, en quina superfície i amb quina recurrència, en funció d'això serà positiu o negatiu.

Hi ha incendis que no es poden controlar per la seva magnitud, velocitat i intensitat, com els de l'Amazones, la Sibèria o Àfrica. Què fem en aquests casos?

Encara no ho sabem. Ens trobem en un canvi d'escala, no tant per les dimensions que té, sinó per les dimensions de resposta que implica. El missatge és positiu. Des dels últims cinc anys, això ha fet que la consciència de la gent que treballem a escala internacional generi ponts per intercanviar informació i debats. Quan hi ha un incendi a qualsevol part del món, es generen de manera formal i informal equips de suport a l'hora de predir l'evolució d'aquell escenari. Les solucions requereixen modificar l'atmosfera, que és quelcom que el canvi climàtic està fent. La solució requereix veure com gestionem el canvi climàtic a nivell atmosfèric. Això exigeix que les societats desenvolupades donem al canvi climàtic el valor que li pertoca, i que els polítics apliquin els acords de Kyoto, de París..., i que s'apliquin polítiques que reverteixin aquesta acceleració del canvi climàtic. Així, aquests processos aniran més lents i nosaltres, com a dispositiu d'extinció, tindrem temps a adaptar-nos i crear nous plans de resposta. Ara per ara va tot massa ràpid, i el gran problema és que els dies de risc estan augmentant i que el canvi climàtic està afectant tot el món, Catalunya i l'Amazones. ●

contrast

*Els blocs de pisos okupats
la legalització o p***Legalitzar per ampliar
el lloguer social**

Lucía Delgado | @Lramisa
Portaveu de PAH Barcelona

Catalunya lidera el rànquing de la vergonya en desnonaments: 55 llançaments al dia sense comptar amb els invisibles, és a dir, aquelles famílies que deixen la seva llar abans que arribi l'ordre de desallotjament, i els desnonaments per okupació, que són llars que la majoria ja han patit un desnonament i que no han pogut accedir al mercat de lloguer i/o que l'administració no ha donat cap solució i s'han vist obligades a okupar un pis buit generalment de la banca. Les dades del Consell General del Poder Judicial (CGPJ) solament inclouen els desnonaments per impagament d'hipoteca o lloguer. Acumulem més de 95.000 desnonaments des de 2008. Com sempre, la realitat supera les dades.

Catalunya té un parc d'habitatge públic que no arriba a l'1,5% a tot el territori; té una llista d'espera de dos anys per accedir a un pis d'emergència, on s'acumulen més de 1.500 famílies; els preus del lloguer han pujat més del 30% a moltes ciutats i la ciutadania està gastant un 50% de l'economia familiar a pagar l'habitatge. Podríem posar més dades, però s'entén que hi ha una crisi envers l'accés a l'habitatge i que la responsabilitat és purament política.

Davant la deixadesa de funcions de les institucions, la societat ha respost. La campanya de l'Obra Social de la PAH neix al contrapoder de la inoperància de les administracions que no han donat cap resposta als milers de famílies en emergència habitacional. Quan des de la PAH s'okupa un habitatge, es busca la solució habitacional de la família i ampliar el parc públic d'habitatge dels nostres municipis. S'utilitza la resistència i l'autotutela dels drets mitjançant la desobediència civil pacífica per fer efectiu el dret a l'habitatge. Tenim clar que la resistència, *per se*, no comporta canvis estructurals a les vides que són alienes al cas concret i és per això que busquem canvis legals a partir de la mobilització ciutadana. El clar exemple és el bloc Aragó 477, on un fons d'inversió, Norvet Property, va comprar l'edifici i es va dedicar a treure les llogateres dels seus habitatges. Dels 28 pisos, va expulsar més de vint veïns. La PAH de Barcelona

va entrar a l'edifici i va recuperar sis pisos per a famílies que l'administració havia deixat al carrer. A través de la hibridació de famílies llogateres i de les noves residents a l'edifici s'ha aconseguit paralitzar les obres per fer habitatges de luxe i les expulsions de les veïnes que resisteixen. Aquest desembre tenim data de desnonament per a les famílies que estan okupant. Des de la PAH exigim a Norvet que es facin lloguers socials a les famílies i que el 30% del bloc passi a ser habitatges de lloguers assequibles.

Des de la PAH no tan sols resistim i busquem la legalització de l'okupació; legalitzar implica augmentar el parc de lloguer social. No ens conformem amb això, sinó que volem transformar la societat. Garantir el dret a l'habitatge i generar una altra manera de viure on les persones estiguin per sobre dels interessos dels lobbys financers no és una alternativa, creiem que hauria de ser una obligació. ●

/ ESTHER AGUILÀ

ts han d'optar per cercar
per la resistència?

Pel reconeixement del poder popular

Rubén Molina | @Ruben_MoltMes

Membre de Can Vies i del Grup d'Habitatge de Sants

En l'interval de la reestructuració del capital immobiliari s'han vist afectats milers de persones, de les quals moltes s'han organitzat. Primer a través de les diferents territorials de la PAH i després amb l'expansió dels grups i sindicats d'habitatge de barris i pobles. La defensa del dret a l'habitatge ha generat una força comunitària d'apoderament col·lectiu d'una enorme capacitat transformadora, de manera que en molts fronts s'ha passat a l'ofensiva. L'autoorganització popular ha permès assegurar el dret a l'habitatge, que tant el capital com l'estat neguen. Milers de persones han subvertit la legalitat per arrabassar al capital el dret a sostre que se'ls negava. No només això, sinó que a través de la lluita s'han enfortit les nostres comunitats mentre es teixien xarxes de suport mutu. El més important del que s'ha aconseguit ha estat que des de l'organització de base i popular s'ha pogut assegurar el dret bàsic de l'habitatge. Millores materials i palpables en la vida de les persones. Un seguit de petites victòries que són l'energia que fa que les lluites no caiguin en el derrotisme.

Ara ens trobem en una nova ofensiva on el capital vol reapropiar-se de tot el mercat, tornant a posar la mirada en aquelles cases abandonades després de la seva crisi. A través de l'okupació s'han pogut aconseguir millores de la qualitat de vida per a milers de persones. Però aquesta eina comporta que s'estigui en una situació de vulnerabilitat. Legalitzar aquestes conquestes pot ser una sortida per a alguns, però al final això comporta un retorn a l'estat o el capital d'uns béns que han estat conquerits amb la força i l'organització col·lectiva. Justament seria tornar aquests habitatges als culpables de trobar-se en aquesta situació d'emergència. Ni l'estat, ni

molt menys el capital, asseguraran mai el dret a un habitatge digne. L'administració és incapaç de portar a la pràctica aquest dret, malgrat que existeixen lleis, aconseguides gràcies a la mobilització i la pressió popular, que el garanteixen. Així, qui diu que un cop legalitzats els blocs o pisos okupats, aquests restaran per les seves inquilines? És certament un risc.

No només això, sinó que aquests habitatges són gestionats per les organitzacions en defensa d'aquest dret. I són justament en aquestes on la població pot disposar la seva confiança en què es defensarà l'habitatge digne. El poble organitzat és el que pot resoldre millor les seves pròpies necessitats. Que aquests immobles passin en mans de les administracions seria treure-li al poble el poder conquerit al poder en anys de lluita.

L'objectiu de la recuperació de pisos de bancs i especuladors és assegurar el dret fonamental a l'habitatge. Aquest pot estar en risc també al viure de forma irregular. Per això és necessari buscar l'estabilitat d'aquests immobles recuperats. El mecanisme que emprem ha de tenir com a finalitat, a més de seguir assegurant el dret fonamental, que es reconegui i es legítimi el poder popular. Tornar aquestes cases a la legalitat, que les ha regalat als bancs, ens nega la possibilitat de legítimar el poder de les veïnes organitzades. Per enfortir aquest dret cal que busquem el reconeixement per part de les institucions però sense integrar-se en la seva lògica.

De fet, a la pràctica, l'estat ja reconeix el poder de les plataformes per l'habitatge, ja sigui no intervenint en els desnonaments on aquestes fan resistència. En molts municipis, des de les oficines d'habitatge de l'administració envien la gent que té problemes amb desnonaments a les assemblees de les plataformes. Per tant, no és forassenyat exigir un reconeixement per part de l'estat cap als blocs i pisos recuperats sense necessitat de legalització. El que és important és que els mètodes que ens han permès obtenir aquestes petites victòries no es deslegitimïn per intentar assegurar el que ara tenim. ●

pàgina oberta

Violència, ordre i excepció

Una lectura de les càrregues, les detencions i els empresonaments preventius com a ocultació del conflicte

Marco Aparicio Wilhelmi

President de l'Observatori DESC i professor de Dret Constitucional de la Universitat de Girona

“**L'**ús de la paraula *dret* ha fet, del que hauria d'haver estat un crit sorgit del fons de les entranyes, una agra cridòria de reivindicació, sense puresa ni eficàcia”. Aquesta reflexió de Simone Weil ressona als carrers, avingudes i places per on les dues darreres setmanes han transcorregut les manifestacions de rebuig a la sentència del Tribunal Suprem. La mateixa autora, als *Escrits de Londres* (elaborats poc abans de la seva mort, l'any 1943), ens recorda l'afirmació del pensador grec Tucídides: “L'examen d'allò just només es du a terme quan existeix la mateixa necessitat per ambdues parts. Quan existeix un fort i un dèbil, el primer executa allò possible i el segon accepta”.

El fet que la resposta a la sentència hagi desbordat el marc d'escenificació pacífica -sovint festiva- de les mobilitzacions pel dret a la lliure determinació i per la llibertat dels presos polítics, probablement té a veure amb la implosió de les nocions de dret i justícia. I és una implosió perquè ha estat el mateix sistema institucional qui ha fet esclatar dos mots, dos conceptes, que han estat sempre, i de manera insistent, elements de la seva autoidentificació.

Quan parlem de sistema institucional ens referim a l'Estat en el seu conjunt, és a dir, incloent-hi la Generalitat, que en essència mai no ha deixat de ser-ne part, ni en el que ha estat ni en el que ha pretès ser. És en aquest context en el qual s'expressen els aldarulls, que han comportat ús de violència contra una de les principals manifestacions d'allò institucional: la policia.

Més enllà de les raons o els intents d'explicació del fenomen i la seva major o menor vinculació amb el moviment independentista -la negació del vincle permetria denunciar la suposada presència d'“infiltrats” (policies, anarquistes, estrangers)-, l'evident protagonisme de persones molt joves ens parla de la impotència enfront de diverses promeses trencades. No només les pròpies del *processisme*, sinó també les del 15-M com a via d'impugnació creativa del model econòmic i social. Ens parlen d'un present pre-

/ LLUÍS RÀFOLS

cari i d'un futur asfixiant. Un cartell mostrat per una noia jove en una de les manifestacions deia: “Tinc més por del futur que de la policia”.

Tot i així, la policia, com un tot, ha actuat amb capacitat de generar por. Hem assistit a un joc de violències on la resposta policial ha mirat de construir un marc mental d'excepcionalitat. El foc i les cares tapades com a principals amenaces d'un ordre públic construït des de la representació col·lectiva de l'absència de violència, sota la qual conviuen, es creuen i es reproduïxen quotidianes violències naturalitzades (patriarcal, immobiliària, laboral, climàtica, racialitzadora...).

I assistim a un nou moment de despolitització: l'actuació policial s'explica amb criteris *tècnics*, *operatius*, aliens a controls democràtics i jurídics, de drets humans. La proporció, l'elecció de les eines i respostes menys lesives o la necessitat de justificar les detencions i les presons preventives es difumina per una excepcionalitat que no cal decretar ofi-

cialment, perquè ja compta amb el vistiplau expressat pels grans centres de producció mediàtica. La pèrdua de legitimitat d'una institucionalitat desbordada difícilment es pot frenar a través de pràctiques d'excepció. L'amenaça del desordre en les nostres vides individualitzades difícilment podrà, si més no a mitjà termini, servir per restablir un ordre ja insuficient, caduc.

El rebuig a la violència, des de perspectives ètiques però també estratègiques, és més important que mai, però sempre que s'emmarqui en una pedagogia col·lectiva respecte de les nocions d'ordre i de violència. I respecte del que significa desenvolupar funcions públiques, d'interès general i de com defensar-lo. Ens convoca un context d'emergència on la lluita pels drets individuals i col·lectius ha de ser conjunta i diferenciada, on els ordres públics i privats s'han de poder confrontar amb desordres comunitaris, desordres creatius, veritablement no violents. ●

“

El protagonisme de persones molt joves ens parla de la impotència enfront de diverses promeses trencades, no només les pròpies del 'processisme', sinó també les del 15-M com a via d'impugnació creativa del model econòmic i social

Famílies de sang... i de vida

/ MANUEL CLAVERO

En forma de comuna, cooperativa d'habitatge, casa okupada o compartida, viure en comunitat permet transformar les relacions de parentiu convencionals i experimentar amb noves xarxes basades en el suport mutu i l'afinitat

Laura Masó | @Aix_Lau

La gata se t'apropa quan arribes a casa. No és teva. Mai t'han agradat els gats però, amb aquesta, ja fa temps que hi convius. I és que, pensat fredament, venia incorporada amb la decisió de viure en una casa poc convencional. Una casa amb més persones. Una casa amb vides pròpies que giren entorn de la teva. Una casa que canvia dia a dia, perquè no ets solament tu qui l'habita. Una casa en la qual s'estableixen una sèrie de relacions que podríem equiparar-les a les d'una família, amb els seus alts i baixos, però

amb la comunicació, la negociació i l'organització com a base. Un model de convivència diferent.

A banda de viure sota el mateix sostre per compartir despeses, hi ha qui es planteja fer-ho per crear un projecte, desenvolupar una ideologia o establir una xarxa de suport mutu amb les persones amb qui conviu, fent evident que hi ha models de família que van més enllà de la nuclear. "La redefinició de les famílies és el resultat dels canvis ideològics i legislatius, però també d'estratègies d'adaptació a noves situacions econòmiques", afirma l'antropòleg Joan Bastard, expert en

relacions de parentiu modernes. I és que la forma en què vivim va molt relacionada no només amb la identitat individual, sinó també social.

Catalunya, com a país mediterrani, encara està fortament dominat per un model de família tradicional: el pare, la mare i les criatures que vinguin. Tot i així, des de fa un cert temps, han anat apareixent noves formes d'organització familiar derivades sobretot de l'augment dels divorcis i les llibertats: progenitors divorciats i ajuntats de nou, mares solteres, parelles homosexuals, cadascú a casa seva però mantenint una relació, separats »

Activitat a la cuina de Can Masdeu. Un dels moments del documental 'Familia no nuclear', dirigit per Joan López Lloret

» amb fills que salten d'un lloc a l'altre. Les possibilitats són gairebé infinites. Encara que la tendència és que proliferin les famílies mononuclears, hi ha qui decideix posar més d'una família sota el mateix sostre i conviure plegades.

Les famílies no nuclears

Podríem parlar de comunes, cases okupes, cases compartides, formes de cohabitatge, cooperatives o fins i tot centres de criança.

El nexa comú? Més d'una unitat familiar sota el mateix sostre i la presència d'infants. Ja no es tracta simplement de compartir pis, sinó d'anar una mica més enllà. Ítaca, Can Masdeu, Villa Dorita o La Rimaïeta en són alguns exemples. El documental *Família no nuclear*, dirigit per Joan López Lloret, s'ha endinsat en el tema amb la intenció de donar a conèixer formes de família alternatives i ens convida a reflexionar sobre conceptes com la solidaritat, la reciprocitat o les relacions gairebé de parentiu que s'estableixen entre les persones que hi habiten.

La Dolors i en Ramon han fet de la vida en comunitat el seu *modus vivendi*. No saben viure d'altra manera i, ara que han passat de llarg la jubilació, encara segueixen buscant els avantatges que aquesta forma de vida proporciona. No és el mateix viu-

re al mig de la muntanya tots dos, ni en un pis minúscul al mig del Raval, que a Casa Ítaca. I és que Ítaca va ser més que una casa. Va ser el projecte que ells dos, juntament amb una altra persona, en Salva, van iniciar a finals dels anys setanta, i que va reunir vint persones, inclosos infants. "Volíem canviar la nostra forma de viure la família. Tothom tenia feina i tothom tenia pis. No era per solucionar cap problema, era per ideologia", explica la Dolors. Amb aquest convenciment, van trobar una casa a Barcelona que els pogués acollir i van començar a organitzar-se.

La Dolors i en Ramón no saben viure d'altra manera i, ara que són a la jubilació, defensen els avantatges de la vida comunitària

No va ser el mateix per al Claudio. D'origen italià, es va traslladar a Barcelona per fer els seus estudis de doctorat en ciències ambientals. Avui dia és un dels veterans de Can Masdeu, una de les cases okupades amb més història de la ciutat de Barcelona que, a banda de ser la residència permanent d'unes vint persones, també funciona com a centre social i desenvolupa un projecte d'hort per a la comunitat. Ens explica que "al principi era més hippy i ara ens hem reposicionat. Ens importa molt passar per persones comunes, per donar la idea que la vida en comunitat, si ho mires de més a prop, no està gaire allunyada de persones que opten per cooperatives d'habitatge, per exemple". I afegeix:

«La majoria tenim feines fora i tenim les nostres vides. Som una comunitat amb moltes coses en comú, però moltes coses individuals». I és que des dels seus inicis l'any 2002, Can Masdeu ha vist com aquelles primeres activistes convençudes es feien grans i començaven a tenir criatures, cosa que va obligar a replantejar la forma d'organitzar-se i d'incorporar els infants al funcionament de la casa. Una de les filles crescuda en una d'aquestes famílies poc convencionals és la Violeta, que s'ha independitzat al soterrani de Villa Dorita des de fa un temps. «A Villa Dorita hi ha hagut moltes configuracions. Jo vaig néixer al pis de dalt, amb els meus pares, la Isabel, la Marina (la seva filla), la meva tieta Elisa i la seva parella d'aleshores, en Ramon. També hi vivien els meus cosins, l'Alba i l'Andreu». No va triar viure en aquesta caseta del barri barceloní d'Horta, sinó que va ser la decisió de sis persones amb una ideologia política semblant que ja feien activitats plegades. «Feien actes pacifistes. Primer estaven al Partit del Treball, un partit clandestí en aquell moment, perquè era antifranquista i d'esquerres. Després van crear el Comitè del Guinardó per la Pau i organitzaven cadenes humanes i escrivié articles». Ara la Violeta es dedica a la música i reconeix que

l'experiència de viure en un tipus de família com aquesta l'ha fet ser qui és. «És un model basat en el respecte, poder-te expressar quan passa alguna cosa i resoldre les situacions que apareixen».

Viure amb més persones

No es tracta només de la necessitat de compartir espais per una qüestió econòmica, renunciant a la intimitat individual o a una vida familiar. Viure en aquest tipus de famílies no nuclears és una decisió lliure i conscient que busca el ple desenvolupament de l'individu, ja sigui compartint idees polítiques, un projecte comú o una forma d'educar les criatures.

«Preteníem que el grup pogués ajudar a realitzar-te», detalla la Dolors. Les maneres de fer-ho són diverses. A Casa Ítaca, avui ja desapareguda, tot era de la comunitat i es realitzava entre tots els seus membres, des dels diners fins a les tasques de la casa o, fins i tot, les criatures i la seva educació, decidit de forma assembleària des dels seus inicis. «Volíem canviar l'estructura de família tradicional per la de família col·lectiva, i que els nens arribessin a ser del grup», explica la Dolors. Així, s'organitzaven torns cada dia per cuidar les criatures, donar-los el sopar i portar-les a dormir, encara que «hi havia persones que no creïem en la família i que

A Casa Ítaca, ja desapareguda, tot era de la comunitat i era responsabilitat de tothom, des dels diners fins a les tasques de la llar

Espai de criança La Rimaïeta, al carrer Radas del Poble-sec de Barcelona

no en volíem crear”. Aquest model organitzatiu alliberava les persones de certes obligacions quotidianes i permetia que tothom pogués participar de les múltiples lluites polítiques en les quals estaven implicades.

També s’opta per aquest tipus de convivència quan hi ha un projecte comú molt clar per desenvolupar, fent distinció entre allò que és comunitari i allò individual, independentment de la pròpia idea de família. Can Masdeu, sense anar més lluny, és “un espai polític, de convivència, de criança i d’ocupació i, a més, un projecte social”, explica en Claudio. “Aquí tenim cinc nuclis familiars convivint amb persones que s’han fet la vasectomia, persones que pensen que no s’han de tenir fills perquè el planeta se’n va a fer punyetes, gent que es-

tà experimentant amb el poliamor, parelles monogàmiques i interessos que no posaries mai junts a la mateixa casa”. Però hi són, i funciona. En aquest cas, no només hi ha infants vivint a la casa, sinó que hi ha hagut

diversos naixements en els darrers anys, amb la implicació de tots els seus habitants en el procés de gestació i de part, però no en l’educació posterior.

A Can Masdeu no només hi ha infants, sinó que hi ha hagut naixements, amb una implicació col·lectiva en el procés del part

Riscos i recompenses
Decidir viure en una família no convencional té els seus riscos, però també les seves recompenses. El que està clar és que no està fet per

a tothom. “Hi pot haver persones que no estiguin preparades o que no s’hagin plantejat la situació real de què comporta aquesta vida en comunitat”, reflexiona la Violeta. “No només es tracta de tenir més perso-

nes al voltant amb qui conviure dia a dia, sinó que s’ha de ser conscient de les problemàtiques que se’n poden derivar si no es parteix de la mateixa idea de convivència des d’un inici i si no hi ha un esforç al darrere”. I afegeix: “Jo recomanaria viure d’aquesta forma, però amb unes condicions. Funciona si la gent té desig de fer-ho. A Villa Dorita hi havia el desig de viure en comunitat, no per necessitat o per diners. És un model molt positiu, però també hi ha conflictes. Per això hi ha d’haver una obertura personal i mental. I un esforç”.

Lluny del caos que pot imaginar una observadora externa, el respecte i la sinceritat envers les altres són característiques comunes en aquest tipus de famílies. Una manera de viure que no només va més enllà de la família convencional, sinó que es podria afirmar que va més enllà de l’individu, perquè busca cultivar el jo. Com diu en Ramón de Casa Ítaca, “no has de pretendre que l’altre no sigui rígid, sinó que tu no ho has de ser”. ●

MURRAY BOOKCHIN

LA PRÓXIMA REVOLUCIÓN

978-84-92559-96-1 | 288 pàgs. | 18 €

LAS ASAMBLEAS POPULARES Y LA PROMESA DE LA DEMOCRACIA DIRECTA

VIRUS

www.viruseditorial.net

Puerto Rico s'alça **combatiu**

Dos anys després del pas de l'huracà Maria, a l'illa caribenya creix un moviment autogestionat articulat a través d'assemblees populars que implementen alternatives i lluiten contra el poder colonial

Maria Grau Perejoan | @Marieta868
Anna Ferrer Anechina | @AnnaFerrer17
Gemma Garcia Parellada | @GemmaGP

“L’huracà va desemmascarar la fragilitat política de l’illa”. Així de contundent es mostra la poeta i professora universitària Zaira Pacheco en reflexionar sobre el pas de l’huracà Maria per Puerto Rico, que el setembre de 2017 va arrasar el territori. L’illa va ser declarada zona catastròfica, amb danys importants en el sistema elèctric, les infraestructures de subministrament d’aigua i la xarxa de telefonia mòbil. Tal com assenyala Pacheco, l’huracà va deixar en evidència les carències estructurals de l’estat lliure associat -sota tutela nord-americana-, ja que la magnitud de la crisi no feia possible que es resolgués internament i silenciosa. Tant el govern com l’administració Trump no van saber estar a l’altura per afrontar els efectes d’un huracà de magnitud 5 -la màxima- i la població en va patir les conseqüències, devastadores. Ineptitud, lentitud i fins i tot corrupció hi van contribuir.

L’exemple més clar, per dolorós, va ser la xifra de persones mortes: mentre que el recompte oficial va establir en 64 les víctimes mortals, un estudi realitzat posteriorment per l’Escola de Salut Pública T. H. Chan de la Universitat de Harvard l’elevava a més de 4.000 les persones que van perdre la vida com a resultat de l’huracà i de la mala gestió de la crisi. Com a homenatge a les víctimes i en denúncia de la negligència de les autoritats, l’1 de juny de 2018 la població civil va organitzar un acte en què centenars de persones vingudes d’arreu de l’illa van deixar parells de sabates dels seus familiars morts davant del Capitoli, la seu de l’assemblea legislativa. La imatge va fer la volta al món.

Precarietat prèvia

Abans de l’huracà, Puerto Rico ja estava sotmès a un ofec econòmic fruit de l’acumulació d’un deute públic que -s’estima- va arribar a ser de 73 bilions de dòlars, però que mai ha estat auditat. En aquest context de crisi, el 2016 el govern d’Obama va aprovar una llei federal anomenada Promesa, que, entre altres coses, establia una junta de control fiscal nomenada pel govern federal dels Estats Units. La junta, encara vigent, té com a objectiu aprovar lleis i pressupostos per

reduir el deute, fet que contribueix a evidenciar la realitat colonial que viu el poble boricua -nom originari de la població de l’illa-, a la vegada que incentiva la precarització laboral i la privatització dels serveis públics.

Els col·lectius feministes, la classe obrera, l’estudiantat o les persones jubilades s’havien mobilitzat reiterades vegades en contra de les retallades que s’estaven duent a terme, com ara la vaga nacional i les protestes massives de l’1 de maig de 2017. Una resistència que el poble porto-riqueny també va mostrar quan va organitzar-se de manera paral·lela i autogestionada per combatre els efectes de l’huracà, en resposta a la manca d’ajuda estatal i federal. Una de les iniciatives populars que van sorgir a més de quinze indrets de l’illa van ser els centres de suport mutu, projectes comunitaris que han organitzat brigades de treball per netejar camins, reconstruir edificacions, distribuir subministraments, cuinar i servir àpats, identificar necessitats urgents de les comunitats més necessitades en termes de menjar, salut i habitatge, i crear espais de reflexió crítica. Segons Raquela Delgado, integrant de la Brigada Solidària Oest,

Com a homenatge a les víctimes de l’huracà Maria, l’1 de juny es van deixar centenars de parells de sabates davant del Capitoli

Una de les iniciatives populars que han sorgit a més de quinze indrets de l’illa són els centres de suport mutu

aquests centres, espais col·lectius i multigeneracionals, tenen com a objectiu “la creació de poder popular des de baix per socialitzar els recursos en pro del benefici de la col·lectivitat”.

Aquesta xarxa d'organització articulada després de l'huracà Maria va afavorir i facilitar el moviment popular que va forçar la dimissió de l'ara exgovernador Ricardo Rosselló el juliol d'enguany. Després que sortís a la llum un xat de Telegram en què Rosselló i altres membres del govern feien comentaris despectius sobre el moviment feminista, la comunitat LGTB+ i les morts causades per l'huracà, el poble boricua va sortir als carrers a demanar-ne la dimissió. Moltes d'aquestes protestes, en les quals el moviment feminista i queer va ser un actor fonamental, també van anar acompanyades d'una forta crítica a la junta i a les mesures d'austeritat que s'estaven duent a terme. Tal com expliquen des de Col·lectiva Feminista en Construcció, un col·lectiu feminista anticolonial i interseccional que va jugar un rol important en les protestes de l'estiu passat, “l'abandonament i la privatització d'una infraestructura governamental que proveeixi serveis de qualitat dins les àrees d'habitatge, salut, educació, laboral, justícia i economia genera condicions de violència. I aquesta violència prové del govern. Sens dubte, les mesures d'austeritat i precarització afecten directament les dones pobres i de classe treballadora de Puerto Rico, moltes caps de família”. Després de dotze dies de protestes i d'una vaga general amb molt de seguiment, el 24 de juliol el governador va anunciar la dimissió.

La diàspora, fonamental

D'altra banda, la diàspora repartida arreu del món també va tenir un paper clau amb l'enviament de remeses i a l'hora d'intentar donar visibilitat a la fràgil situació de Puerto Rico. Aquesta comunitat és nombrosa i creixent als Estats Units, principalment a causa de la precarietat en què està immersa l'illa, que s'ha vist agreujada després de l'huracà.

Després de dotze dies de protestes i d'una vaga general, el 24 de juliol el governador de l'illa va anunciar la seva dimissió

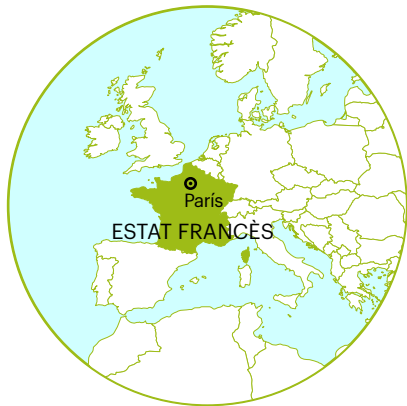
La revolta ha de ser entesa com una resistència anticolonial, un desafiament i l'establiment d'un contrapoder

Nicole Delgado, artista i activista cultural, afirma que, després del Maria, molta gent ha hagut de deixar el país a la recerca de maneres de sustentar la vida i la migració s'ha presentat com una alternativa inevitable. Des de l'inici de les mobilitzacions a favor de la renúncia de Ricardo Rosselló, la població porto-riquenya a l'exterior també va mostrar la solidaritat amb el seu país mitjançant marxades. Segons Raquel Salas Rivera, poeta i activista, “es tracta d'una comunitat diaspòrica activa, disposada a ajudar i enrabiada pel que passa a Puerto Rico. Va ser molt poderós veure porto-riquenys de moltes parts del món activar-se”.

Arran d'aquestes protestes, una part de la població es va organitzar en assemblees de poble en diferents punts del territori per parlar i debatre sobre la situació al país i qüestions que els afecten diàriament, com la corrupció, la precarietat, la violència de gènere i l'expropiació de terres i recursos naturals per part de grans corporacions.

Cal destacar que aquest estiu la junta va presentar un mapa de qualificació de l'illa mitjançant el qual es catalogaven més d'un milió de parcel·les i els seus usos, cosa que podia afavorir l'especulació i la gentrificació. Alhora, gran part de la comunitat boricua veu amb reticències la nova governadora, Wanda Vázquez, i no confia en un canvi de rumb del govern. Segons Salas Rivera, “el futur de Puerto Rico no hauria d'estar en mans d'una classe governant corrupta, i el que demostren les assemblees de poble és que gran part dels porto-riquenys tenim clar que no podem deixar que els polítics determinin el nostre futur col·lectiu. No pretenc saber com serà aquest futur, però una cosa està clara: és nostre”.

Tot i que el govern de Rosselló va popularitzar, dies després de l'embat de l'huracà Maria, l'eslògan “Puerto Rico s'aixeca”, què fa falta perquè Puerto Rico s'alci realment? Pacheco afirma que, tot i que es va aconseguir la renúncia de Rosselló, “ens trobem en un estat de setge” i creu que el país només es podrà alçar quan deixi de ser una colònia. Per la seva banda, Salas Rivera remarca que el Maria va ser un esdeveniment que va marcar profundament la història col·lectiva de l'illa i afirma que “l'huracà no ha acabat. Seguim bregant amb tots els seus efectes, reconstruint el país malgrat els criptocapitalistes, la junta de control fiscal i els inversors que busquen aprofitar-se de la vulnerabilitat creada per la llei Promesa i l'huracà”. Així doncs, el desig de descolonització ha estat present en els moviments populars del país i, com afirma Raquela Delgado, “a Puerto Rico sempre ha existit la lluita popular, fins i tot des d'abans que fóssim colònia d'Espanya. Sempre han sorgit moviments per remarcar la importància per seguir lluitant per la descolonització”. Així, el recent auge ha de ser entès en el marc d'una història de resistència anticolonial, com un desafiament i l'establiment d'un contrapoder a les institucions i a un govern sotmès als Estats Units i als interessos neoliberals. ●

L'economia solidària francesa, **amenaçada** per la **pressió liberal**

Amb un bagatge de dos segles d'història, aquest sector de dos milions de llocs de treball que representa un 12% de l'activitat assalariada ha de fer front a decisions clau davant dels atacs del govern Macron

Marc Becat Busquet | @La_Directa
París

En teoria, l'anomenada economia social i solidària francesa representa una desena part del producte interior brut del país, manté dos milions de llocs de treball i suposa el 12% de l'activitat assalariada privada. Però aquestes xifres amaguen una realitat més contradictòria i conflictiva. A més, el govern ha adoptat recentment una nova llei de privatitzacions, que a través de la creació del nou subjecte jurídic *empresa de missió* busca debilitar l'economia solidària tradicional. Però d'on venen els principis i els estatuts de l'economia social i solidària (ESS) francesa? I, en aquest context, quin és el lloc, el sentit i el futur dels seus actors?

L'origen de l'economia social francesa sorgeix d'un desafiament a la molt liberal llei Le Chapelier (de 1791 i abolida el 1884), que prohibia tota forma de societat civil organitzada. Les capes més desfavorides de la primera revolució industrial sembraren les llavors de les primeres iniciatives solidàries amb societats de socors mutu, associacions obreres de producció o cooperatives de consum. Les petites productores rurals també hi contribuïren amb les caixes locals de crèdit autòrganitzades. Moltes de les persones que animaren aquestes estructures eren militants de la causa emancipadora: deixebles de Pierre-Joseph Proudhon, de Charles Fourier, de Karl Marx o anarquistes. Per exemple, quan al segle XIX, Fernand Pelloutier, el teoritzador del sindicalisme revolucionari, va crear les borses de treball, ho va fer com una entitat que aglutinava lluita obrera i economia social; amb cooperatives de producció, mútues de treball, associacions d'educació popular, etc. Així, des del seu inici, l'economia social francesa posa en pràctica un sistema d'organització de caràcter col·lectiu amb presa de decisió democràtica on tots els membres de l'entitat productiva hi participen directament.

Procés d'institucionalització

Partint d'un arrelament ferm al territori, l'economia solidària es va anar estructurant de mica en mica en l'àmbit estatal, a partir de la visió centra-

litzadora reguladora francesa: el 1898 es va aprovar la primera llei de les mútues, i tres anys després una altra norma va establir el marc per a les associacions. La llei de les cooperatives vindria mig segle després, el 1947.

Aquests tres grans estatuts -mútues, cooperatives i associacions- han estructurat des de llavors l'economia social. Conjuntament representen més d'un 10% de la riquesa francesa. Tanmateix, considerar el conjunt d'aquesta xifra com a economia solidària tradicional seria un error. L'agregat comprèn grups cooperatius de la gran distribució, el principal d'ells el grup Leclerc, que representa una cooperativa de patrons que tenen pràctiques socials i comercials -tant respecte als subministradors com a la clientela- que no es diferencien gaire de la seva competència capitalista. També inclou bancs, com el Crédit Agricole que, malgrat ser cooperativa, és abans que res una superestructura bancària financiaritzada, o també el grup BPCE i la seva filial Natixis, un banc de negocis amb pràctiques especulatives. Enmig d'aquest panorama, els bancs solidaris Crédit Cooperatif i la NEF en són l'excepció.

El 2014, el parlament francès va fer un nou intent d'intervenir en el sector, amb la coneguda popularment com a llei Hamon, en honor al llavors ministre delegat a l'Economia Social i Solidària i al Consum sota el govern de François Hollande. La llei definia legalment l'economia social i solidària amb els principis següents: un objectiu principal no centrat en l'acumulació de beneficis; una governança democràtica, transparent i participativa, i una gestió orientada al desenvolupament de l'activitat.

Tanmateix, un canvi molt discutit introduït per aquesta llei Hamon fou l'abandó d'una definició purament estatutària que establís els límits de l'ESS. A més dels tres grans estatuts tradicionals, la llei ha ampliat la definició per comprendre també les societats mercantils, sempre que respectin els mateixos principis i si un mínim del 70% dels seus beneficis són destinats a l'activitat social. Aquestes últimes societats reben aleshores l'etiqueta *empresa solidària* i des de 2014 van passar a tenir la

denominació oficial d'Empresa Solidària d'Utilitat Social (ESUS). A finals de 2018 n'hi havia 151 al conjunt de la geografia de l'Estat francès.

L'atac a l'estatut solidari

Un conjunt de modificacions legislatives promulgades pel govern de Manuel Valls i, després, pel d'Emmanuel Macron, han intentat canviar profundament el contorn de l'economia solidària, amb l'objectiu clar d'ocultar i mitigar el seu valor d'eina política transformadora i pretenent integrar-la dins d'un sistema complementari de mercat on totes les empreses, incloses les més mercantils i les multinacionals, s'hi poden reconèixer.

El primer pas s'ha fet a escala territorial. Ja sigui en l'ajuda a les persones grans, la lluita contra l'exclusió social o els serveis a la petita infància, el teixit local solidari dona uns serveis primordials, sovint com a últim recurs allà on el servei públic està pràcticament desaparegut. En aquest context, sempre hi ha hagut una relació pròxima entre els ajuntaments i els actors solidaris. A través de la llei NOTRe, de 2015, el govern de Manuel Valls va anar retirant de

Ja sigui en l'ajuda a les persones grans, la lluita contra l'exclusió o els serveis a la infància, el teixit cooperatiu dona serveis primordials

L'objectiu perseguit pel govern és promoure un nou tipus d'empreses que facin competència als actors solidaris tradicionals

Cr dit Agricole o la cadena Leclerc són algunes de les empreses que s'aprofiten del conf us marc normatiu francès

mica en mica les clàusules ètiques que afavorien les associacions en els concursos públics, justificant-ho amb l'important deute públic de les administracions regionals (apostant sempre per l'oferta més econòmica, deixant a banda altres criteris). D'una lògica d'iniciatives solidàries per respondre a necessitats locals, es va passar a uns criteris purament lucratius.

També, en l'àmbit estatutari, l'ESS es va veure afectada indirectament per l'aprovació, el mes de maig, de la llei Pacte, que suposa una nova onada de liberalització i privatitzacions. El seu principal impacte ha estat la creació d'un nou segell jurídic en paral lel al marc estatutari tradicional de les empreses solidàries. Aquest nou segell, anomenat *empresa de missió*, es defineix com a "societat gestionada considerant els reptes socials i mediambientals de la seva activitat".

L'objectiu perseguit pel govern és promoure un nou tipus d'empreses que facin competència als actors solidaris tradicionals a través d'un estatut d'inspiració anglosaxona que s'allunya dels principis històrics solidaris francesos, que posa com a objectiu prioritari el lucre i, com a secundari, l'impacte social. L'estudi parlamentari sobre la llei (elaborat per les empresàries Nicole Notat i Dominique S nard l'any 2018) donava força pis-

tes de les seves intencions: "Si l'ESS constitu a una tercera via entre l'acció pública i el mercat, sembla que hi ha una nova via, la d'una economia responsable, que pot conciliar l'objectiu lucratiu i la presa en consideració dels impactes socials i mediambientals".

El risc d'un rentat social de les empreses capitalistes  s real, adverteix Jean-Michel Servet, economista especialista en aquests moviments des dels anys vuitanta. I recorda: "Sempre ens hem de preguntar el lligam entre l'activitat que genera els recursos econòmics de l'empresa i l'activitat social. Si l'empresa Carrefour recapta diners per la reconstrucció de Notre-Dame, és suficient per dir-ne empresa solidària? Quin lligam té amb la seva activitat de gran distribució alimentària?".

Els actors de l'economia solidària no s'han quedat de braços plegats. Com a conseq ncia de la seva intensa tasca de lobbisme i intervenció legislativa durant l'aprovació de la llei Pacte, van aconseguir mantenir intactes els estatuts tradicionals de l'ESS davant la voluntat prèvia del govern de reformar-los, raó per la qual Macron va haver de trobar una tercera via a través de l'empresa de missió.

Aquesta acció va ser possible gràcies a un treball conjunt, tant tècnic com comunicatiu, per recordar

El risc d'un rentat social de les empreses capitalistes  s real, adverteix el reconegut economista Jean-Michel Servet

que economia solidària i responsabilitat d'empresa "no són ni de la mateixa natura ni del mateix món". De la mateixa manera, a través de peticions en línia i del teixit local, s'ha instat el govern a no minimitzar el treball dels actors de l'economia solidària, encara amb un nucli dur de voluntàries, associacions i governs locals compromesos. Davant l'onada liberal, i tal com ha expressat amb un manifest consensuat l'ESS France -la federació dels actors solidaris a l'Estat francès-, es reafirma en "un projecte polític emancipador" a través de l'economia solidària i els principis d'autogestió.

Festa de tardor de la Directa

Celebrem el periodisme transformador en comunitat

Diumenge 17 de novembre d'11.30 h a 18 h
Can Masdeu

Carrer de Sant Llorenç 215, Barcelona
19 anys d'activitat, directa i 100 persones de lloc

 Directa

MENÚ DEL DIA

al KOP DE M 

cuina casolana
opció vegetariana
preus populars

C/Riego 4
SANTS

El portal de venda de productes dels PPCC

www.productesdelaterra.cat

CUINA DE BARRI

ESMORZARS
MEN  AL MIGDI 
CARTA DE NIT
OPCIÓ VEGETARIANA
BEGUDES DE LA TERRA
CERVESES ARTESANES
CULTURA POPULAR

C/Premi  20, BAIX S, 08014
SANTS. PAÏSOS CATALANS
93 422 16 13 WWW.TDE.CAT

ESQUERDES AL LÍBAN

Les protestes contra l'elit política al petit país llevantí han aconseguit trencar amb les divisions socials sectàries

L'anàlisi d'Oriol Andrés Gallart | @oriolandres
Periodista

Quan la Lana tenia setze anys, en una conversa informal, va dir: "Berri és un lladre". Un simpatitzant del partit Amal la va sentir i els líders locals van trucar el seu pare assegurant que, si no hagués estat una noia, l'haurien atonyinat. Han passat només set anys des de llavors i aquests dies la Lana s'emociona veient els carrers del seu Tir natal plens de manifestants que reclamen amb cànctics la dimissió de Berri, entre altres dirigents polítics. "Escotar això és tot el que puc demanar", afirma. Nabih Berri, de 81 anys, és el líder del moviment Amal, un dels dos partits vinculats a la comunitat musulmana xiïta del país, juntament amb Hezbollah. La seva figura i el seu moviment gaudeixen d'especial suport en alguns barris de Beirut i, sobretot, al sud del país, on es troba Tir. Però Berri és, a més, el president del Parlament libanès des de 1992, gràcies a un vell pacte segons el qual el president del Líban ha de ser un cristià maronita; el primer ministre, un musulmà sunnita, i el president del Parlament, un musulmà xiïta.

Un sistema de repartiment confessional que ve d'antic: herència del mandat francès, es va instituir en un acord no escrit conegut com el Pacte Nacional de 1943. Però va ser després de la guerra civil (1975-1990) quan es va consolidar, a través d'un nou repartiment de quotes de poder entre grups religiosos per fer el sistema més *equitatiu*. Els grans beneficiats han estat els senyors d'aquella guerra i algunes famílies que durant dècades -sinó segles- s'han repartit el pastís. La principal conseqüència ha estat l'establiment d'un règim gairebé feudal, clientelar i corrupte que regula un sistema informal de petits i grans privilegis, ja sigui una feina a l'administració pública, un llit d'hospital o el desbloqueig d'un tràmit burocràtic. La derivada és que

L'espurna ha estat l'intent d'imposar un nou paquet de mesures, entre elles un impost sobre les trucades de WhatsApp

al voltant d'un 1% dels adults més rics percep al voltant d'un quart dels ingressos nacionals, mentre que la meitat més pobre amb prou feines en rep un 10%. Líban és un dels països més desiguals del món. Un de cada quatre habitants està a l'atur. Agreuja la situació la manca de serveis bàsics, com una xarxa de salut pública o una educació de qualitat, i els talls diaris d'electricitat o aigua a causa d'unes infraestructures deficitàries. Per això, com subratlla l'activista i escriptora Samah Hadid, "l'única cosa sorprenent sobre la ràbia als carrers és que no es desfermés abans".

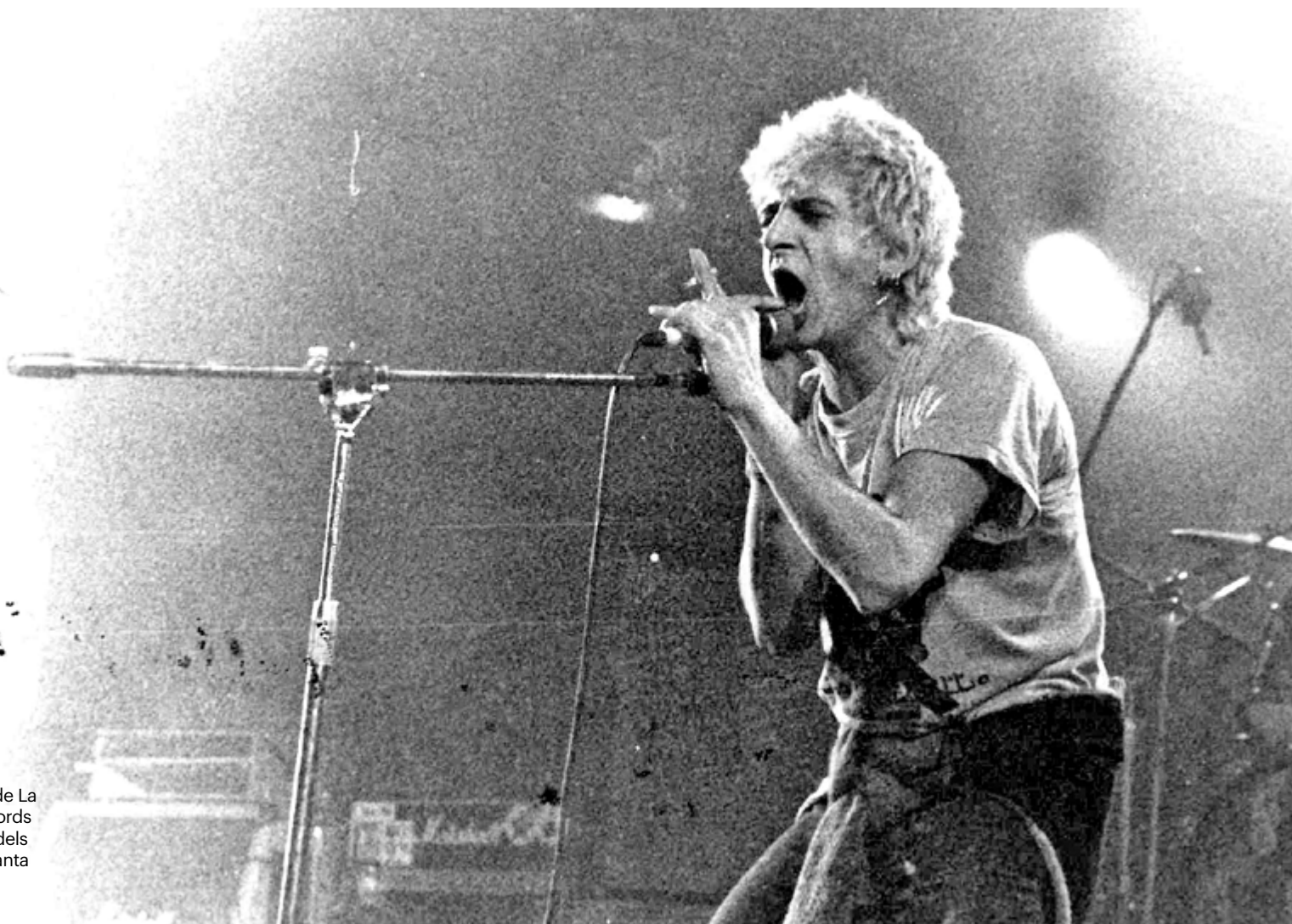
Enmig de l'enèsima crisi econòmica en marxa -amb el temor que s'interrompi el subministrament de gasolina, farina i medicines-, l'espurna ha estat l'intent d'imposar un nou paquet de mesures, entre elles un impost sobre les trucades de WhatsApp. El país sencer ha abaixat la persiana. Centenars de milers de persones han pres els carrers durant dies. Han bloquejat carreteres i han ocupat les places. Entusiasmes i pletòriques. "Aquí estem construint un nou sentit de ciutadania", assegurava un professor de la Universitat Americana mentre impartia una conferència en un dels edificis recuperats al centre de Beirut. Voluntat de reprendre's l'espai col·lectiu i crear un sentiment de pertinença compartida en un país en què fins ara ha primat allò individual sobre el bé comú.

Tal com escriu Hadid, una de les claus de l'èxit és que "el moviment popular no està liderat per la rica Beirut, com en protestes anteriors, sinó que ha arribat a les zones més pobres a nord i sud del país. Les comunitats ja no tenen por a criticar els líders polítics i religiosos. Aquest rebuig comú a la classe dirigent representa la major amenaça per als líders, que ja no poden fer servir el mite de la divisió sectària per dissuadir la dissidència". Festives, creatives, madures i perseverants, les protestes han fet una aposta clara per la no-violència. Sense líders ni un programa de demandes clar, les manifestants fan una esmena a la totalitat i reclamen la caiguda del règim.

Per la seva banda, la classe política libanesa ha intentat evitar la mà dura, confiant que el desànim i les divisions acabaran fent que les protestes es dilueixin soles. Això sí, el seu malestar ha quedat palès en els discursos del líder de Hezbollah, Hassan Nasrallah, amb un to paternalista però amenaçador a la vegada. I és que, per primera vegada, crits de suport a la població xiïta de Nabatieh -"Estarem amb vosaltres fins a la mort"- van ressonar a la ciutat de majoria sunnita de Trípoli, després que simpatitzants d'Amal i Hezbollah ataquessin les protestes a Nabatieh.

Coratge en dues ciutats distants, ambdues conservadores i devotes, que trenca murs de desconfiança i por mútua, herència de quinze anys de guerra civil. Entre tant entusiasme, moltes manifestants temen que si les protestes s'aturen, vingui un retrocés. Però, com assegura l'analista Lina Khatib, encara que les manifestacions no acabin conduint a cap canvi a curt termini, ja han provocat una revolució social en "haver superat la tradicional divisió social del Líban". Moltes libaneses han deixat de mirar de reüll al del costat, culpant-lo dels propis mals. "L'altre" ha passat a ser el de dalt. La llavor està sembrada. ●

Concert de La Polla Records als inicis dels anys vuitanta / ARGIA

Avui és el futur: torna La Polla Records

Repassem la història de la banda que va posar so al descontentament d'una part de la joventut dels anys vuitanta.

Va tocar per primera vegada l'any 1979 i, quaranta anys després, fa una gira d'actuacions i publica 'Ni descanso, ni paz'

Joel Anfruns | @Joel_Anfruns

A principis dels anys setanta, deu estats del golf Pèrsic decideixen augmentar el preu del petroli en un 70% per donar suport, en l'àmbit regional, a la guerra contra l'Estat d'Israel. Alhora, opten per reduir-ne la producció. Així, comença una crisi energètica que colpeja tot el món. A més, a l'Estat espanyol, entre 1976 i 1985, es destrueixen quasi tres milions de llocs de treball a causa de la reconversió industrial exigida per la Comunitat Econòmica Europea per entrar al mercat comú. Es desapareixen els percentatges d'atur i s'entra en una profunda crisi econòmica. Alhora, l'especulació immobiliària i la precarietat laboral obliguen la població a viure a les perifèries de les ciutats amb poca esperança de futur. En aquest context, i influenciats pel punk anglès del 1977, grups de joves descontents comencen a protestar a través de la música.

Concretament al País Basc, l'okupació d'espais per desenvolupar activitats culturals i constituir els anomenats *gaztetxes* esdevé una pràctica estesa. Es creen, per tant, nous espais assemblearis juvenils. Neixen infinitat de fanzins, revistes,

grups de teatre, ràdios lliures i grups de música. Aquests últims són com petits miralls: reflecteixen i exterioritzen les inquietuds del seu entorn amb lletres afilades. I, a través del pentagrama, xisclen les seves vivències i escupen la realitat que perceben del barri o del poble.

Inicis i èxits

En aquest marc, l'any 1978, una colla de joves de Salvatierra (Àlaba) es reuneixen per cantar i cridar el seu malestar. Evaristo Páramos (cantant), Fernando Murua Quintana -*Fernandito*- (bateria), Maleguin (baix), Txarly (guitarra) i Manuel García -*Sume*- (guitarra) són els membres del grup. Aquests amics, de diferents quadrilles del poble i amb gustos musicals similars, integren La Polla Records (LPR). Tot i això, no serà fins a l'any 1979, quan Txarly finalitza el servei militar, que organitzen la seva primera actuació a la discoteca de Salvatierra. Encara que cap d'ells sabia tocar ni un instrument, molta gent diu que va »

» ser un concert memorable i un dels millors de la història de la formació musical. Comença, aquí, el què serà una llarga trajectòria artística.

Anys més tard, graven el seu primer EP a Soñua, *Y ahora qué?* (1983), amb quatre cançons. Els temes són com petites bombes d'odi i ràbia que es comencen a sentir arreu del territori. Participen a Tudela en el concert contra l'OTAN i, un any més tard, treuen el seu primer disc de llarga durada: *Salve* (1984). L'enregistrament acaba sent dinamita pura, dinou cançons que són una autèntica escopinada amb què reflectir el descontentament amb l'ordre social instaurat. Critiquen el feixisme, el capitalisme, el catolicisme i l'alienació laboral; uns valors que acabaran caracteritzant la seva carrera. L'any 1985 participen en la campanya "Martxa eta borroka". També toquen en diferents llocs com Fadura i estan presents en el macrofestival del 23 de març, a la Fira de Mostres de Bilbao. En aquest moment treuen *Revolución*, amb Abel Murua al baix en substitució de Maleguin. Amb un missatge marcadament polític i llibertari, obren els budells de l'estat i se submergeixen dins les clavegueres del sistema.

A poc a poc, i gràcies a les múltiples actuacions, les seves lletres i melodies són més escoltades, memoritzades i cantades. Els dos primers discos fan que la banda agafi ràpidament uns nivells de popularitat impensables en el gènere punk i passa a ser capdavantera en l'efervescència que es viu al País Basc. A les lletres dibuixa un retrat crític de la societat, que complementa amb caricatures sagnants. L'humor i la tendresa als jubilat de la vida defineix el seu estil.

Per acabar-ho de rematar, amb *No somos nada* (1987) es gesta i madura una llista contundent d'himnes revolucionaris. Com a curiositat, per publicar aquest disc, creen el seu propi segell discogràfic autogestionat. Era bon moment per embarcar-se en un nou camí: la reputació i l'èxit els tenien assegurats. Malauradament, la mala relació amb el seu mànager i la poca experiència dins de l'autogestió fa que el disc no tingui la repercussió desitjada. Així, passarà a ser el primer i l'últim enregistrament autogestionat que faran.

Els partits polítics del moment veuen el potencial que tenen aquests nous grups de joves i s'hi intenten acostar. L'esquerra abertzale, per exemple, vol canalitzar tota aquesta energia cap al moviment nacionalista. Però La Polla Records, des dels seus inicis, ha criticat amb contundència qualsevol tipus de poder i dominació. Les lletres envien un missatge i unes proclames llibertàries que no en deixen cap mena de dubte. En conseqüència, l'acostament polític fracassa estrepitosament.

Més endavant, surten al mercat un parell de discos més, *Donde se habla* (1988) i *En directo* (1988). A diferència dels treballs anteriors, les lletres del primer fan referència a malsons esquizofrènics, hospitals psiquiàtrics i inferns personals. Se'l considera com un disc conceptual i poc relacionat amb el seu estil. Amb tot, a mesura que agafen maduresa, la qualitat de

A mesura que agafen maduresa, la qualitat de les lletres i de les melodies millora, amb el punt àlgid amb 'Ellos dicen mierda, nosotros amén', l'any 1990

les lletres i de les melodies millora considerablement. Això fa que *Ellos dicen mierda, nosotros amén* (1990) sigui dur i contundent. I, a trets generals, moltes de les cançons d'aquest treball es consideren les millors composicions de la història del grup. En plena dinàmica creativa, el mateix any veu la llum *Los jubilos*, un disc experimental i de transició. Trenquen amb la seva trajectòria i creen cançons que podrien semblar d'un altre grup. Per últim, l'any 1992 surt *Negro*, que és considerat pels propis membres com un moment poc memorable i de baixa qualitat.

Canvi i declivi accelerat

A mitjans de la dècada dels noranta, la producció de discos és una constant i La Polla Records enceta un nou rumb artístic. *Hoy es el futuro* (1993) i *Bajo presión* (1994) pugen un grau la intensitat de la música. Trobem guitarres més contundents i un so final més refinat. El nou estil genera ritmes més ràpids i estridents que marcan el camí d'ara endavant.

Una evolució musical que té poc a veure amb el forçat canvi de nom. Va respondre a una demanda interposada contra el grup pel seu antic tècnic de so. Per evitar els possibles riscos jurídics que comportava ignorar la sentència, els membres l'acaten, indemnitzen el demandant i reneixen com La Polla. *Carne para la picadora* (1996), *La polla en Turecto* (1998) i *Toda la puta vida igual* (1999) seran signats amb el nou nom i seguiran l'estil iniciat anteriorment.

Després de temps d'èxits i excessos, les males notícies comencen a envoltar la banda. A causa d'un accident domèstic, l'històric Txarly (guitarrista) es colpeja el cap i el sistema motriu li queda afectat. Incapaç de poder continuar damunt dels escenaris, és substituït per Jokin d'M.C.D a *Bocas* (2001). Però les desgràcies mai venen soles i, l'any 2002, mor Fernandito,

Concert de La Polla Records als inicis dels anys vuitanta / ARGIA

Els integrants de La Polla en una imatge actual
DANIEL FERNÁNDEZ

el bateria, víctima d'una hemorràgia cerebral. És un cop dur i tots els membres queden commocionats. Per substituir-lo entra Iker Igeltz -Tripi-, però la pèrdua evidencia una ruptura incurable. Més tard, s'incorpora Raúl Lasa -Triki- a la guitarra per substituir Jokin.

És evident que tots aquests canvis deixen un mal regust. Tot i això, s'enregistra *El último (el) de La Polla* (2003). El títol ja fa preveure un comiat no gaire distant. Per tant, aquest serà l'últim disc d'estudi que sortirà al mercat. Poc temps més tard, i després d'una reunió, cancel·len tots els concerts pendents, decideixen dissoldre's i finalitzar l'activitat. Per concloure amb la seva carrera, publiquen dos discos més de material ja enregistrat: *14 años* (2003), com a recopilatori, i *Vamos entrando* (2004), de la gravació en directe del festival Viña Rock.

Quinze anys més tard i sense haver tingut notícies del grup, la banda decideix fer una última gira per l'Estat espanyol i part de Sud-amèrica. Aquesta tornada als escenaris va acompanyada d'un nou disc, *Ni descanso, ni paz* (2019), que inclou

Quinze anys després de l'últim treball i sense haver tingut notícies del grup, han decidit fer una última gira per l'Estat espanyol i part de Sud-amèrica

un tema nou homònim i el repàs de temes antics. La tornada als escenaris està acompanyada de contradiccions evidents. Tocar en escenaris multitudinaris (com el Palau Sant Jordi de Barcelona) o haver tingut, últimament, una sobreexposició en els mitjans televisius són dues pràctiques que no lliguen amb la seva trajectòria. Malgrat tot, la seva tornada donarà la possibilitat perquè noves generacions puguin xisclar i saltar aquells himnes en directe. Uns himnes que, agradi o no, formen part de la història del nostre punk. ●

NOU LLIBRE!

ABORÍGENS,
veus de la resistència pel territori

Recull d'articles periodístics que aprofundeixen en els conflictes mediambientals del País Valencià

CALIU
RADIOTELEVISIÓ

Directa

bodega

La Risa

OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81
VINS, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANES
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE-

La llibertat i altres exilis

El relat d'Ivet Eroles | @IvetEroles

L'any 1942, Aulus-les-Bains, una població francesa fronterera amb el Pallars Sobirà, va rebre 587 persones jueves al centre de confinament; se sumaven a les que ja havien arribat en els darrers anys. Unes 160 van aconseguir escapar-se creuant els Pirineus amb l'ajuda dels passadors de la vall. Resseguien camins d'esperança, camins de refugi que havien estat transitats, pocs anys abans i en direcció contrària, per exiliats i exiliades que deixaven enrere un escenari de guerra civil i postguerra a l'altre vessant de la muntanya. Els ports, a més de 2.000 metres, dibuixaven la promesa vertical cap a la llibertat.

La Jeanne tot just creua la frontera amb el Claude als braços. És 5 de desembre, l'endemà l'infant complirà tres mesos. Han començat a caminar a les tres de la matinada i encara la persegueixen els lladrucs del gos que els ha escridassat a la sortida d'Aulús. Però res, ni els alemanys ni els duaners francesos han seguit el seu rastre. L'Ona respira alleujada, s'ha perdut entre el pedregal que puja cap al punt fronterer, després de deixar enrere els estanys de Romedos, Senó i Guiló. Per fi ha vist el pal que marca la frontera invisible i es queda mirant cap a França, envoltada d'uns pics que des d'aquesta perspectiva fan basarda. Ha decidit fer sola la ruta, per això no es treu de sobre ni el mapa ni el GPS, que consulta amb freqüència per sentir-se segura. L'os, no vol pensar-hi, en l'os. I és que a dalt del port de Guiló la història agafa ramals paral·lels. Fragments de vida que conflueixen al mateix espai, fora de temps. Les valls encapsulen la memòria, com la boirina que queda atrapada entre els seus abismes. O això va deixar dit un pastor. Ho va dir a ningú, perquè allà dalt no hi havia ningú per escoltar-lo.

L'Ona porta cognom francès. Per ella és tan natural com qui duu un López, un García, un Rodríguez. És besneta de l'exili, d'una llarga fugida pel port de Tavascan, cap allà l'any 1938, a escassos quilòmetres d'on ara es troba. Li deu el nom a la besàvia Ramona, que mai va parlar de les onades de vent que esgarrapen les orelles un cop arribes al port de Marterat -nom francès del port de Tavascan. No s'han dit gaire cosa, només allò imprescindible. S'han deixat camuflar pels sons que són propis del bosc, dels rius, de la cascada terrible i majestuosa d'Ars, dels bassals gelats. "Un minut, un minut", han suplicat algunes veus quan han deixat parlar el cansament de les cames, dels peus, de l'ànima. Però el pare de la Jeanne les

/ NÚRIA CURCOLL

ha animat a seguir: "Hem de tenir coratge, no podem baixar perquè hi ha els alemanys i no podem parar aquí perquè el temps pot canviar". La vida del pare de la Jeanne no es pot entendre sense aquestes muntanyes.

Quan han arribat al llac de Cabanes han sentit passes. Silenci. Més passes. El Jean Baptiste ha aparegut amb una família de belgues: una àvia de 77 anys, un bebè de tres mesos i els seus pares. Avancen a poc a poc, han sortit tres hores abans que el grup de nou persones que acompanyen la Jeanne i el seu pare. Decideixen ajuntar-se. La Jeanne, que ara es diu Jeanne Agouau, d'aquí a uns anys es dirà Jeanne Rogalle -quan es casi amb el Jean Baptiste Rogalle, aquest amb qui ha topat al llac de Cabanes amb una bona colla de jueus, a molts metres encara del port de Guiló. La travessa és llarga i els blocs de pedra es multipliquen, a l'Ona se li carreguen els genolls i ha d'anar amb compte. El camí és ple de forats, per on se li escolen les cames. Orificis com els que perforen l'arbre que guarda la seva història familiar. Potser per això camina, per omplir buits tot desfent els passos d'aquells que la precediren. Com més baixa, més aigua corre, i l'Ona, com l'aigua, com la memòria de la fugida, patina sobre les roques.

Ella albira al fons el verd esponjós de les copes dels arbres que fan canviar el tipus de bosc. Mira cap al costat francès, esperant que arribi algú que es faci càrrec del Claude, el bebè. Així podrà baixar a ajudar la resta de refugiats. Quan tots han aconseguit creuar a Catalunya, es dirigeixen cap a l'estany de Romedos, mengen una mica de pa, formatge i sucre de racionament. Un dels homes li pregunta quants anys té. En té vint i ha decidit ajudar el seu pare, que és un *passeur*, un veí d'Aulús que ajuda els jueus a creuar la frontera. L'Ona ha arribat a Aulus-les-Bains després d'aturar-se mitja hora davant la cascada d'Ars. Ha superat l'etapa reina de la travessa, més de 8 hores de camí, 2.000 metres de desnivell negatiu. Quan enfila cap al refugi on pretén passar la nit, s'atura davant d'un museu. Hi ha un bonic mural de dos homes carregant trossos de gel a l'esquena. Decideix entrar-hi. Està cansada i passa la mirada per sobre els plafons, però l'atura en una de les fotografies. Hi apareix una dona amb les galtes rosades, al costat d'un senyor d'aspecte més jove. Al peu de foto: "Jeanne Rogalle i Claude Henle, 60 anys després". ●

(Aquest relat amaga noms i fets reals entre el seu paisatge de lletres, un paisatge inspirat en la travessa Muntanyes de Llibertat, que ressegueix rutes d'exili entre el Pallars Sobirà i l'Arieja)

integral Certified Corporation **CONSULTORIA I ASSESSORIA COOPERATIVA**
Des de 1987

Av. Diagonal, 442 bis, 2ª planta
08037 Barcelona
Tel: 93 208 07 32
www.grupintegral.es

la pastora **Alberg cooperatiu**

Educació Ambiental
Ecoturisme
Desenvolupament Rural

Informació i reserves:
www.lapastora.coop
+34 637 29 65 85
info@lapastora.coop

ressenyες

El ball el·líptic de la muntanya

Emma Gomis | @emmajnegomis

Amb un llamp, i la mort del pagès-poeta Domènec, se'ns obre l'escenari. Un escenari viu; ple de costums curiosos, personatges interessants i natura que cobra vida i es mou, o balla, per l'entorn i amb la gent que habita la zona d'alta muntanya entre Camprodon i Prats de Molló.

Canto jo i la muntanya balla, d'Irene Solà, és un llibre preciós de prosa experimental; una novel·la que ens endinsa al món del Prepirineu, a la cultura catalana i a les històries i llegendes que s'ubiquen dins del paisatge, que ens acompanyen, sempre dins nostre. Entre les pàgines hi trobem presències màgiques: fantasmes i dones d'aigua, i un capítol on la Dolceta no para de riure mentre explica la història de quatre dones penjades per bruixes. També prenen paraula els animals i les plantes, en un capítol narrat per un cabirol i un altre per un bolet. I, així, cada capítol va canviant de perspectiva, construint un conjunt de veus que entrellacen un sol relat.

El fil consistent és la història de com viu la mort d'en Domènec la

gent que l'envolta. La tendresa dels vincles entre els personatges: com es vesteixen d'ossos a la festa del poble i s'ataquen amb afecte, com es visiten i prenen cafè, com juguen pel bosc. Però també és la història de la muntanya, la història d'una frontera que carrega la memòria de persecucions, segles de lluita i guerres. Encarna com de tremend i dur pot ser viure -o sobreviure- en aquest entorn; però també com de ric i preciós pot ser; com et pot oferir refugi, nous principis, serenor, comunitat; com pot ser un lloc on aprendre a entendre's amb la terra en què vivim.

És un text que es complica al llarg del relat. La narració a vegades s'avança sense explicació o fa un canvi tan radical que quasi ens descol·loca. Però si hi posem confiança i atenció, comencem a entendre que cada capítol juga amb la construcció; ens demana un esforç de lectura, mentre va tirant endavant i endarrere, en un moviment el·líptic. Un moviment que s'assembla, potser, al ball cíclic de la vida, de la història i del món natural. ●

LLIBRE
Canto jo i la muntanya balla

Irene Solà
Llibres Anagrama, 2019
192 pàgines

El punk ens retorna el sentit crític i col·lectiu

Lucas Guerra | @La_Directa

Fanzín nascut del punk, la pedagogia i l'amistat. Què ocorre quan aquells adolescents punks es converteixen en adults i es troben treballant en projectes com a educadors amb jovent en perill d'exclusió social, amb persones amb diversitat funcional, són pares o mares? L'autora intenta abordar els seus dos grans amors, en les seues pròpies paraules: el punk i l'educació. Ens convida a reflexionar sobre dues qüestions principals: la gestió del poder i l'autoritat en relació amb infants i joves, i la música com a eina pedagògica.

Partint de l'experiència i de moltes col·laboracions de gent

d'altres espais i projectes, trobem reflexions i dubtes -que no veritats o sentències. Ofereix a l'educadora punk experiències en el camp de la pedagogia, en format entrevista, on pot veure's reflectida i sentir que no és l'única, que hi ha més persones que la caguen i així i tot tornen a començar, que pot arribar a exercir aquest poder i autoritat però que té aquesta capacitat d'autocrítica i de demanar perdó. Que no es conforma, que qüestiona, es rebel·la, estima, riu i construeix, en col·lectiu, amb els xavals i xavales, on elles ens retornen aqueixa espontaneïtat, energia i rebel·lia del punk. ●

FANZÍN
Punk y educación
Mónica Sísca
Autoeditat, 2019
28 pàgines

L'amistat més exigent

Núria Curcoll | @nuria_curcoll

LLIBRE
La porta
Magda Szabó
La Magrana, 2005
272 pàgines

L'amor feroç i dur d'Emerenc cap als éssers que estima és tan fort com les seves mans, que netegen, que curen i que saben tant. És ella qui tria la gent, les famílies, les cases on treballa -i no al revés. Els seus ossos vells, les arrugues i la constitució petita suporten una energia i un ritme de feina que sorprenden la reconeguda escriptora, a qui concedeix el privilegi de contractar els seus serveis.

Si bé l'inici de la relació entre les dues dones és tumultuós, separades per l'edat i la classe social, a poc a poc s'acosten l'una a l'altra unides pels moments difícils,

en una amistat exigent en la qual Emerenc deixa entreveure pel llindar de la porta tot allò que ha viscut.

Szabó fa malabarismes magistrals amb els temps narratius i colpeja el cor de la lectora sense pietat, en un text brillant de llenguatge senzill i proper. Ens explica la vida d'Emerenc, un gra de sorra bonic i esgarriós de la història d'Hongria i la seva Budapest esplendorosa, grisa tanmateix; del segle XX i les seves guerres; de les experiències de dones que no van poder explicar tantes coses que els van passar. ●

“Si els nostres fills estiguessin morts, ja ens els haurien entregat”

Epifanio Álvarez,
pare d'un
desaparegut a
Ayotzinapa (Mèxic)

La nit del 26 de setembre de 2014, 43 estudiants de l'Escola Normal Rural d'Ayotzinapa van desaparèixer a l'estat mexicà de Guerrero quan es dirigien a una concentració. Segons la Procuraduría General de la República, van ser segrestats i cremats en un abocador i les seves restes van ser llançades al riu San Juan. Una teoria que el Grup Interdisciplinari d'Experts Independents (GIEI), creat arran del succés, ha desmuntat en dos informes. El desembre de 2018, amb l'arribada d'Andrés Manuel López Obrador a la presidència del país, el GIEI i altres organismes han reprès les tasques per esclarir un cas que ha sobrepassat les fronteres del país. Per Epifanio Álvarez, pare d'un dels alumnes, darrere del terrible episodi s'oculta la connivència de l'antic govern amb el narcotràfic, fet que situa Mèxic a l'epicentre del mapa mundial de la criminalitat i els abusos de poder.

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

S'han complert cinc anys d'ençà que el teu fill Jorge va desaparèixer amb 42 alumnes més de l'Escola Normal Rural d'Ayotzinapa, a l'estat mexicà de Guerrero. Què ens explicaries d'ell?

Havia entrat feia poc a l'escola després que el 2013 no passés l'examen físic i això l'obligués a esperar-se un any, durant el qual va aprendre a tocar la guitarra fins a aprovar l'examen. Volia estudiar per ser mestre i ara tindria 24 anys.

Què va ocórrer el dia de la desaparició?

Es dirigia, amb altres companys, als actes commemoratius de la massacre de Tlatelolco, en la qual diversos estudiants van ser assassinats el 2 d'octubre de 1968 a la plaça de les Tres Cultures de Mèxic. Però en arribar a Chilpancingo, capital de Guerrero, van trobar-se que no disposaven de camions de l'empresa amb els quals solen desplaçar-se. Aleshores van anar a Iguala i, per error, van pujar a un autobús carregat de droga. Allà, sembla ser, els van segrestar i se'ls van endur.

Qui els va segrestar?

Tenim indicis que la policia els va lliurar al càrtel Guerreros Unidos, que els hauria matat i cremat en un abocador. Una hipòtesi inversemblant perquè, segons la comissió d'experts, la quantitat de cossos hauria deixat rastre, al marge que aquell dia plovia i els posteriors, 27 i 28 de setembre, molts dels seus mòbils continuaven actius.

Quins obstacles trobeu per esclarir la veritat?

Rebem notícies que busquen desviar l'atenció per demorar la causa. Però el pitjor és que fins ara ningú no ha volgut esbrinar què va passar, perquè els 24 policies que van presenciar els fets i el líder de Guerreros Unidos van quedar en llibertat sense prendre'ls declaració. Gent molt poderosa està impeding que avanci la investigació.

Una de les primeres mesures del nou govern de López Obrador ha estat constituir una co-

missió presidencial. Què n'espereu?

Confiem que citi a declarar el destacament policial, que, en lloc de protegir els estudiants, va permetre que se'ls ataqués i va entregar-los al càrtel. També caldria interrogar l'aleshores governador de l'estat de Guerrero, els integrants del 27 Batalló d'Infanteria que patrullaven per la zona i diversos funcionaris vinculats al govern d'Enrique Peña Nieto.

Des de llavors, com us heu organitzat les famílies per denunciar la situació?

Hem fet pinya amb la resta de la comunitat educativa i, a través d'un grup d'advocats i quatre entitats independents, rebem assessorament per vehicular les nostres demandes. Ens ajudem per mitigar el dolor i mantenir-nos actius, si bé és cert que algunes famílies s'han retirat per por o, senzillament, perquè no tenen recursos per implicar-s'hi més temps.

Heu pensat on poden estar els nois?

Algunes famílies creiem que el càrtel els té captius perquè recol·lectin i distribueixin la droga. De fet, hem conegut altres joves raptats per aquestes organitzacions a qui se'ls ha obligat a realitzar tasques similars,

un dels quals va escapar-se i va relatar el suplici que suporten en mans del narcotràfic.

L'episodi d'Ayotzinapa pot marcar un abans i un després en la política de Mèxic?

De moment ha permès que es destapin altres casos, ja que a mesura que s'ha explorat Iguala i les zones muntanyoses on opera el narcotràfic, s'han trobat fosses amb cossos de persones assassinades.

Tens alguna esperança que Jorge aparegui en vida?

L'he de mantenir, perquè és impossible que 43 nois desapareguin per art de màgia. Si estiguessin morts, ja ens els haurien entregat. Per tant, faré el que sigui per trobar-lo. ●